

Inspectie voor de Sanctietoepassing
Ministerie van Justitie

Detentiecentrum Zeist

Inspectierapport

Doorlichting

Detentiecentrum Zeist

Inspectierapport

Doorlichting

April 2010

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
Samenvatting	8
1 Inleiding	14
1.1 Aanleiding en doel	15
1.2 Reikwijdte van de doorlichting	15
1.3 Toetsingskader	15
1.4 Opzet	17
1.5 Objectbeschrijving	18
1.6 Bijzondere omstandigheden tijdens de inspectie	20
1.7 Recent onderzoek	21
1.8 Leeswijzer	21
2 Rechtspositie ingesloten vreemdelingen	22
2.1 Rechtmatige insluiting	23
2.2 Huisregels en introductie	24
2.3 Activiteitenprogramma	27
2.4 Accommodatie	31
2.5 Voeding en winkel	33
2.6 Maatschappelijk contact	35
2.7 Toegang tot zorg	38
2.8 Disciplinaire straffen en maatregelen	43
2.9 Klachtafhandeling	45
2.10 Conclusie	47
3 Omgang met ingesloten vreemdelingen	50
3.1 Screening	51
3.2 Bejegening	53
3.3 Rapportage en documentatie	55
3.4 Conclusie	56
4 Interne veiligheid	58
4.1 Preventie en beheersing van calamiteiten	59
4.2 Agressiebeheersing	61
4.3 Drugsontmoediging	63
4.4 Conclusie	65
5 Voorkomen onttrekking	66
6 Voorbereiding terugkeer	70

7	Organisatieaspecten	78
7.1	Personeelsmanagement	79
7.2	Communicatie	82
7.3	Integriteit	83
7.4	Conclusie	84
8	Slotbeschouwing	86
	Bijlage 1. Oordeel	90
	Bijlage 3. Afkortingen	96
	Bijlage 4. Bronnen	98
	Bijlage 5. Inspectieprogramma	100
	Bijlage 6. Geografische ligging	102

Voorwoord

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) heeft in januari en februari 2010 een doorlichting uitgevoerd bij het Detentiecentrum Zeist, een inrichting voor vreemdelingenbewaring.

De algemene conclusie van de ISt is dat DC Zeist, binnen de landelijk geldende uitgangspunten, de vreemdelingenbewaring grotendeels naar behoren ten uitvoer legt.

Niettemin wordt een aantal mogelijkheden tot verbetering genoemd.

Voorop staat de constatering dat het dagprogramma van het DC zo beperkt is dat de verveling onder de ingesloten vreemdelingen groot is, en ook spanningen ontstaan.

Deze doorlichting maakt deel uit van een reeks onderzoeken op het terrein van de vreemdelingenbewaring. Na beëindiging daarvan zal de ISt een afrondend rapport publiceren waarin de algemene bevindingen uit deze onderzoeken worden weergegeven.

W.F.G. Meurs
hoofdinspecteur

Samenvatting

De ISt heeft in eind januari, begin februari 2010 DC Zeist doorgelicht op basis van het toetsingskader voor vreemdelingenbewaring van december 2009. Het doel van de doorlichting is vast te stellen hoe het in DC Zeist is gesteld met de rechtspositie van ingesloten vreemdelingen, de omgang met ingesloten vreemdelingen, de interne veiligheid, het voorkomen van onttrekking, de voorbereiding op terugkeer en de daarmee samenhangende aspecten van organisatie. De ISt beschouwt daarbij de drie dimensies beleid, uitvoering en borging.

Het algemene beeld dat uit de doorlichting naar voren komt is dat DC Zeist, binnen de landelijk geldende uitgangspunten, de vreemdelingenbewaring grotendeels naar behoren ten uitvoer legt. De uitvoering van de vreemdelingenbewaring in DC Zeist voldoet beperkt aan de normen en verwachtingen op de criteria activiteitenprogramma, maatschappelijk contact, rapportage en documentatie en personeelsmanagement.

Rechtspositie ingesloten vreemdelingen

De rechten van ingesloten vreemdelingen in het DC Zeist worden voor het overgrote deel gerespecteerd en de wettelijke voorschriften worden nageleefd. Dat neemt niet weg dat er enkele belangrijke kwaliteitsverbeteringen mogelijk zijn.

Zo is het activiteitenprogramma beperkt. De verveling onder de ingesloten vreemdelingen is groot en er is te weinig afleiding. Dat leidt ook tot spanningen.

De gesprekken tussen een ingesloten vreemdeling en een verpleegkundige of geestelijk verzorger vinden veelal op cel plaats. Hierdoor is de privacy niet gewaarborgd. Het introductiebeleid voldoet in beperkte mate omdat de inrichting niet over actuele en accurate huisregels beschikt.

Omgang met ingesloten vreemdelingen

De ingesloten vreemdelingen zijn over het algemeen tevreden over de vriendelijke wijze van bejegening door de toezichthouders. Ze zien geen wezenlijk verschil tussen detentietoezichthouders van de Dienst Personeel Ondersteuning en die van G4S. De praktijk van de bejegening is respectvol en discriminatie komt volgens de betrokkenen niet voor. Bij eventuele incidenten grijpt de directie krachtig in. Het beleid op het aspect omgang met ingesloten vreemdelingen is niet of beperkt tot ontwikkeling gekomen. Het geheel van rapportage en documentatie over vreemdelingen krijgt nog te weinig aandacht in het DC Zeist. Ook geeft de ISt in overweging om een multidisciplinair vreemdelingenberaad te introduceren.

Interne veiligheid

De inrichting beschikt over beleid en instrumenten om calamiteiten en agressie binnen de inrichting te voorkomen en te beheersen. Over het algemeen zijn deze op orde. Wel is het nodig de fysieke conditie en weerbaarheid van executieve personeelsleden op het gewenste peil te brengen en te houden. Door te investeren in aanvullende trainingen van detentietoezichthouders in agressiebeheersing en deëscalatie van conflicten, zou het mogelijk moeten zijn om vaker dan nu het geval is te voorkomen dat mensen in afzondering moeten worden geplaatst.

Hoewel er slechts beperkt drugs in de inrichting aanwezig zijn, vindt de Ist het van belang dat de inrichting nader beleid ontwikkelt om in individuele gevallen door middel van urinecontroles het gebruik van drugs vast te kunnen stellen.

Voorkomen onttrekking

Op het aspect Voorkomen onttrekking voldoet DC Zeist overwegend maar niet geheel. De Ist heeft vastgesteld dat de inrichting doende is om de in de Externe Security Audit gesignaleerde tekortkomingen te verbeteren. Veiligheidsvoorzieningen kunnen ook doorschieten. Een voorbeeld daarvan is het stringente veiligheidsbeleid bij ziekenhuisbezoek van vreemdelingen. De Dienst Vervoer en Ondersteuning (DV&O) van DJI hanteert een standaardprotocol voor dergelijk transport, of het nu om strafrechtelijk of om bestuursrechtelijk ingesloten gaat. De Ist is van mening dat de directeur van de inrichting als daar aanleiding toe is, moet kunnen afwijken van dit protocol.

Vorbereiding terugkeer

Op het aspect Vorbereiding terugkeer voldoet DC Zeist in overwegende mate. De inrichting faciliteert de verschillende ketenpartners in het terugkeerproces afdoende en werkt bij opheffing van de bewaring volgens de landelijk voorgeschreven werkwijze. Wel is het zaak de functie van de terugkeerfunctionaris nader te verduidelijken en diens werkwijze nader te omschrijven. Dat gebeurt inmiddels als onderdeel van de landelijke heroriëntatie op de vreemdelingenbewaring.

Verder vindt de Inspectie dat de vreemdelingen meer mogelijkheden zouden moeten hebben om zich op het beoogde land van terugkeer te oriënteren. De specifieke functie van het Juridisch Loket is weinig bekend binnen de inrichting.

Organisatieaspecten

Het gegeven dat het executieve personeel binnen het detentiecentrum verschillende aansturinglijnen heeft, maakt het personeelsmanagement gecompliceerd. Op zijn minst vindt de Ist dat leidinggevendende deel zouden

moeten kunnen nemen aan functioneringsgesprekken met medewerkers waar zij operationeel verantwoordelijk voor zijn. Ook is het wenselijk dat de directie o.a. door middel van kengetallen beter wordt voorzien van personeelsgegevens (bv. ziekteverzuim, deelname en slagingspercentage FitKit, functioneringsgesprekken) die direct of indirect van invloed zijn op het primaire proces. Integriteit, tenslotte, is een onderwerp dat binnen het detentiecentrum voldoende aandacht krijgt. De directie grijpt bij incidenten slagvaardig in.

DC Zeist is in de afgelopen jaren een meer stabiele organisatie geworden waarin belangrijke primaire processen steeds beter geregeld zijn en er minder ad hoc gehandeld hoeft te worden. De directie van het detentiecentrum Zeist spant zich actief in om de vreemdelingenbewaring een menselijker gezicht te geven. De daarvoor binnen de inrichting benodigde cultuuromslag heeft zich voor een deel al voltrokken, maar vergt ook de komende tijd nog de nodige inspanning.

Hieronder staan de belangrijkste aanbevelingen. Zie bijlage 2 voor een overzicht van alle aanbevelingen.

Aanbevelingen

De ISt beveelt het DC Zeist het volgende aan:

- a. Zorg dat de inrichting beschikt over actuele en accurate huisregels.
- b. Evalueer het activiteitenprogramma en kijk naar mogelijkheden om ingesloten vreemdelingen een nuttiger dagbesteding te geven.
- c. Zorg voor betere sportfaciliteiten, verstrek sportkleding en bewaak dat ingesloten vreemdelingen daadwerkelijk tweemaal drie kwartier per week netto kunnen sporten.
- d. Maak informatie beschikbaar voor bezoekers (bezoektijden, routebeschrijving, huisregels)
- e. Schaf het verplichte gebruik van hesjes door ingesloten vreemdelingen tijdens het bezoek af.
- f. Zoek praktische oplossingen om de privacy van ingesloten vreemdelingen te waarborgen tijdens bezoek van verpleegkundigen en van de geestelijke verzorgers.
- g. Richt een rapportage- en documentatieproces in verbonden met een multidisciplinair vreemdelingenberaad dat periodiek de toestand van een ingesloten vreemdeling bespreekt.
- h. Investeer in aanvullende trainingen van detentietoezichthouders in agressiebeheersing en deëscalatie van conflicten.
- i. Bezie in samenwerking met het Juridisch Loket hoe dit loket zich binnen de inrichting beter bekend kan maken.
- j. Draag er zorg voor dat ingesloten vreemdelingen toegang kunnen

krijgen tot relevante informatie over het land van herkomst; hetzij schriftelijk, hetzij digitaal.

- k. Maak mogelijk dat de operationeel leidinggevenden van het detentiecentrum deelnemen aan functioneringsgesprekken met detentietoezichthouders en met beveiligingsmedewerkers.

De ISt beveelt DJI het volgende aan:

- l. Nuanceer het veiligheidsprotocol bij ziekenhuistransport van ingesloten vreemdelingen en bied de locatiedirecteur de mogelijkheid om in voorkomende gevallen na afweging van de veiligheidsrisico's van dit protocol af te wijken.

1

Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Aanleiding

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) houdt toezicht op de sanctietoepassing in Nederland. Zij doet dit onder meer door detentie- en uitzetcentra voor vreemdelingenbewaring op hun functioneren te beoordelen. De ISt heeft het detentiecentrum Zeist (kortweg DC Zeist) nog niet eerder doorgelicht.

Doel

Het doel van de doorlichting is te bezien hoe het in het DC Zeist is gesteld met de rechtspositie van en de omgang met ingesloten vreemdelingen, de veiligheid, de voorbereiding van vreemdelingen op de terugkeer naar het land van herkomst, en daarmee samenhangende aspecten van de organisatie. Aan de hand van haar oordeel doet de ISt verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen.

1.2 Reikwijdte van de doorlichting

De doorlichting betreft alle categorieën vreemdelingen die in het DC Zeist zijn ondergebracht.

1.3 Toetsingskader

Voor de doorlichting van DC Zeist heeft de ISt het standaardtoetsingskader voor doorlichtingen van detentie- en uitzetcentra voor vreemdelingen (december 2009) gebruikt. Dit toetsingskader is gebaseerd op (inter) nationale wet- en regelgeving.¹ Het toetsingskader omvat de aspecten: rechtspositie;

- omgang met ingesloten vreemdelingen;
- interne veiligheid;
- voorkomen onttrekking;
- voorbereiding terugkeer;
- organisatie.

Deze aspecten geven, in samenhang, een goed beeld van de stand (en gang) van zaken in een detentiecentrum. Genoemde aspecten zijn opgedeeld in

---

¹ Het betreft internationale verdragen, gedragsregels, wetgeving, maatregelen, ministeriële regelingen, circulaire en aanwijzingen. Zie voor het volledige toetsingskader de ISt website (www.inspectiesanctietoepassing.nl), waar het als bijlage bij het inspectierapport is gevoegd.

criteria. De ISt komt aan de hand van die criteria tot een oordeel op de drie dimensies beleid, uitvoering en borging:

- Bij de dimensie beleid beziet de ISt of in de inrichting ten aanzien van een te toetsen criterium (vastgelegd) beleid beschikbaar is dat voldoet aan geldende wet- en regelgeving.
- Bij de dimensie uitvoering stelt de ISt vast in hoeverre de uitvoering voldoet.
- Bij de dimensie borging gaat de ISt na in hoeverre op handelingsniveau de toepassing van het beleid is zeker gesteld en in hoeverre de inrichting het beleid periodiek evalueert op effectiviteit en zonodig bijstelt.

De ISt geeft haar oordeel weer in de volgende vier waarderingen:

- *Voldoet niet aan de relevante normen en verwachtingen*
- *Voldoet in beperkte mate aan de relevante normen en verwachtingen*
- *Voldoet overwegend maar niet volledig aan de relevante normen en verwachtingen*
- *Voldoet aan de relevante normen en verwachtingen*

In bijlage 1 staan alle oordelen op de toetsingscriteria bij elkaar.²

Naar aanleiding van het bezoek dat het European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) in 2007 aan Nederland heeft gebracht, heeft het de aanbeveling gedaan om het onderscheid van vreemdelingenbewaring ten opzichte van detentie op strafrechtelijke gronden nadrukkelijker tot uitdrukking te laten komen. Amnesty International heeft in haar in juni 2008 verschenen rapport 'The Netherlands: The detention of irregular migrants and asylum-seekers' een soortgelijke aanbeveling gedaan. Mede op basis van deze rapporten van het CPT en van Amnesty International heeft de toenmalige staatssecretaris van Justitie een heroriëntatie aangekondigd op de tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring in Nederland. De opzet daarvan is om het bestuursrechtelijke karakter van de vreemdelingenbewaring meer te profileren. De directie Bijzondere Voorzieningen van DJI, waaronder de detentie- en uitzetcentra ressorteren, is met de realisatie

² Tijdens inspectiebezoeken stuit de ISt soms op een gang van zaken die in het toetsingskader (nog) niet is voorzien en die ook tijdens eerdere doorlichtingen van detentiecentra niet is geconstateerd. In die gevallen wordt het oordeel van de Inspectie nader in het rapport toegelicht. Gevolg hiervan kan ook zijn dat de rapportages over verschillende detentiecentra op enkele onderdelen niet geheel vergelijkbaar zijn.

hiervan belast. Regelmatig zal in dit rapport naar deze heroriëntatie worden verwezen.

De toenmalige staatssecretaris van Justitie heeft enkele specifieke aanbevelingen van het CPT en Amnesty International niet overgenomen. Ook wijkt het Nederlandse beleid op een enkel punt af van datgene wat de European Prison Rules aanbevelen. Welke punten dit zijn, is in het toetsingskader nader toegelicht.

In een overkoepelend rapport dat de ISt na afloop van de eerste ronde doorlichtingen van detentie- en uitzetcentra in 2010 zal uitbrengen, zal zij hier nader inhoudelijk op ingaan. Bij de doorlichtingen van de afzonderlijke centra toetst de ISt de uitvoeringspraktijk aan het in Nederland geldende beleid.

1.4 Opzet

Methode

Bij een doorlichting verzamelt de ISt feitelijke gegevens door documentonderzoek, observaties in het detentiecentrum en interviews met betrokkenen bij de inrichting. Het standaardtoetsingskader vormt het uitgangspunt van de doorlichting. Dit toetsingskader is uitgewerkt in een aantal gestructureerde vragen- en checklijsten. Op grond van vooraf door de inrichting verstrekte documentatie stelt de ISt eventueel aanvullende vragen.

De ISt zet alle verzamelde gegevens af tegen de criteria uit het toetsingskader en komt zo tot een oordeel over het beleid, de uitvoering en de borging (zie 1.3).

De doorlichting van het DC Zeist is uitgevoerd door drie inspecteurs in een periode van vier dagen. Zie bijlage 5 voor het volledige inspectieprogramma van de doorlichting.

Tijdpad

Op 9 december 2009 heeft de ISt de doorlichting aangekondigd. De doorlichting is op 26 en 27 januari, en op 2 en 4 februari 2010 uitgevoerd. Op 26 maart 2010 is de conceptversie van het inspectierapport aan de locatiedirecteur voorgelegd voor wederhoor op de feitelijke bevindingen. De ISt heeft de wederhoorreactie op 14 april 2010 ontvangen. Op 28 april 2010 heeft de hoofdinspecteur het inspectierapport vastgesteld en aangeboden aan de minister van Justitie.

1.5 Objectbeschrijving

Het DC Zeist is gelegen op de voormalige luchtmachtbasis Soesterberg. Het detentiecentrum heeft daar 23 hectare grond ter beschikking waarvan slechts een klein gedeelte in gebruik is. Aanvankelijk verbleven in het centrum zg.

bolletjesslikkers. Dat is nu niet meer het geval. Het detentiecentrum heeft nu de bestemming van huis van bewaring voor zowel mannelijke als vrouwelijke vreemdelingen die op grond van art. 59 Vreemdelingenwet (Vw) zijn ingesloten.

In het hoofdgebouw (gebouw 50) bevinden zich kantoor- en vergaderruimtes van het detentiecentrum. Gebouw 50 was in het verleden de schoolvoorziening voor kinderen van op de luchtmachtbasis gelegerde Amerikaanse militairen.

De vreemdelingenbewaring wordt tenuitvoergelegd in twee nieuwe gebouwen (gebouwen 52 en 4) die respectievelijk 2002 en 2003 in gebruik zijn genomen. Het detentiegebouw 52 grenst aan het hoofdgebouw (gebouw 50). Detentiegebouw 4 ligt ver van het hoofdgebouw verwijderd op het grote complexterrein. Ertussen bevindt zich nu nog het militaire luchtvaartmuseum, dat binnen afzienbare tijd zal worden verplaatst. De opzet is om dan het verst gelegen detentiegebouw 4 te sluiten en te vervangen door nieuwbouw die zich dicht bij de andere gebouwen bevindt. Het geheel zal dan worden ommuurd.

Gebouw 52 bestaat uit drie verdiepingen en zes afdelingen. Vier afdelingen zijn bestemd voor mannelijke vreemdelingen. Deze vier afdelingen hebben elk 24 tweepersoonscellen met stapelbedden. De twee bovenste afdelingen van gebouw 52 hebben een landelijke bestemming als Extra Zorg Afdeling (EZA) voor psychisch kwetsbare illegale vreemdelingen; zowel mannen als vrouwen. Alle EZA-cellen worden slechts door één vreemdeling bezet. Bovendien heeft het gebouw de beschikking over negen afzonderingscellen die zijn uitgerust met toezichtcamera's, die zonodig ingeschakeld kunnen worden.

Gebouw 52 heeft de beschikking over twee luchtplaatsen.

Gebouw 4 bestaat uit slechts één verdieping. In tegenstelling tot gebouw 52 is het niet van steen, maar bestaat het vanwege het tijdelijke karakter ervan uit zg. containerbouw. De cellen en recreatieruimtes op de verblijfsafdelingen zijn hier ook kleiner dan in gebouw 52. Gebouw 4 heeft in totaal drie gekoppelde afdelingen en één enkele afdeling. Ten tijde van inspectiebezoek waren slechts twee gekoppelde afdelingen in gebruik (100 plaatsen voor vrouwen en 100 plaatsen voor mannen). De afzonderingsafdelingen

van gebouw 4 waren tevens buiten gebruik, omdat voor het gehele complex volstaan kan worden met de afzonderingsafdeling van gebouw 52. Gebouw 4 was ten tijde van het inspectiebezoek nog deels omgeven door concertina's. Deze tijdelijke prikkeldraadvoorziening werd ten tijde van het inspectiebezoek vervangen door een volwaardig penitentiair hekwerk, inclusief cameratoezicht. Per twee verblijfsafdelingen is er in gebouw 4 een luchtplaats.

De gebouwen 4 en 52 beschikken elk over een crearuimte, een bibliotheek, fitnesszaaltjes en een buitensportvoorziening met kunstgras. Ook hebben beide gebouwen een eigen bibliotheek waar de ingesloten vreemdelingen gebruik van kunnen maken. Het bezoek vindt plaats in de bezoekszaal van gebouw 52. Vreemdelingen uit gebouw 4 worden daar met een busje heen vervoerd.

De bruikbare capaciteit van het detentiecentrum bedroeg in januari 2010 gemiddeld 473 plaatsen. De gemiddelde bezetting was in diezelfde maand 358. Dat komt neer op een bezettingsgraad van 76%. Zoals eerder gemeld, waren drie afdelingen van gebouw 4 met in totaal 150 plaatsen buiten gebruik gesteld.

In de loop van 2009 zijn in totaal 1989 vreemdelingen in het DC Zeist ingeschreven. 15% had daarvoor in een andere justitiële inrichting verbleven; 85% was afkomstig uit de vrije maatschappij, het politiebureau of een niet-justitiële inrichting, zoals een instelling van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA).

In 2009 zijn in totaal 2058 vreemdelingen uit het detentiecentrum uitgeschreven. Tabel 1 geeft de reden van uitschrijving weer.

Tabel 1. Reden van uitschrijving uit het DC Zeist in 2009 (n=2058)

Reden uitschrijving	Percentage
Overplaatsing naar een andere inrichting	40%
Opheffing bewaring	47%
Overige redenen	13%
<i>Totaal</i>	<i>100%</i>

De 40% overplaatsingen naar een andere inrichting betreffen vooral plaatsingen in een uitzetcentrum waar vreemdelingen gedurende de laatste dagen voor het daadwerkelijke vertrek uit Nederland verblijven. Tabel 1 laat zien dat verhoudingsgewijs de meeste vreemdelingen na hun verblijf niet worden uitgezet, maar in Nederland op vrije voeten worden gesteld, doordat de bewaring wordt opgeheven.

De gemiddelde verblijfsduur in het DC Zeist was in 2009 60 dagen. Om inzicht te krijgen in de spreiding van die verblijfsduur heeft het detentiecentrum het volgende overzicht opgesteld van de vreemdelingen die in januari 2010 zijn uitgestroomd: zie tabel 2. De verblijfsduur in het detentiecentrum bedraagt soms enkele dagen, maar in bijna de helft van de gevallen is dat twee maanden of langer. In 29% van de gevallen is de verblijfsduur zelfs langer dan vier maanden.

Tabel 2. *Verblijfsduur van vreemdelingen die in januari 2010 uit het DC Zeist zijn uitgeschreven.*

Verblijfsduur	Aantal (%)
0- 60 dagen	85 (54%)
61 – 120 dagen	26 (17%)
121 – 180 dagen	17 (11%)
181 – 240 dagen	6 (4%)
Meer dan 240 dagen	22 (14%)
<i>Totaal</i>	<i>156 (100%)</i>

De begroting voor 2010 voorziet in een gemiddelde dagprijs voor gebouw 4 van €134,- per plaats en voor gebouw 52 van €144,-. Personeelskosten maken het grootste gedeelte van deze dagprijs uit. Daarbij is het van belang te weten dat ongeveer 60% van het executieve personeel dat in het DC Zeist werkzaam is, bestaat uit medewerkers van het particuliere beveiligingsbedrijf Group 4 Securicor (G4S). De overige executieve medewerkers zijn afkomstig van de Dienst Personele Ondersteuning (DPO, voorheen de DJI-pool); dat is een bestand van DJI-medewerkers die flexibel op verschillende locaties in het land kunnen worden ingezet. De medewerkers van de DPO en G4S worden op de locatie ingedeeld in vaste teams. Er wordt gestreefd naar continuïteit in de bezetting.

1.6 Bijzondere omstandigheden tijdens de inspectie

Tijdens het inspectiebezoek heeft zich in gebouw 4 een brand voorgedaan. Een ingesloten vreemdeling had zijn matras in brand gestoken. Als gevolg van de rookontwikkeling moest één verblijfsafdeling worden geëvacueerd. De daar verblijvende vreemdelingen zijn ondergebracht op één van de afdelingen van gebouw 4 die tijdelijk buiten gebruik waren gesteld. Zeven personeelsleden moesten ter observatie naar het ziekenhuis worden vervoerd. De ISt is (op gepaste afstand) getuige geweest van de afhandeling van de brand. Zie ook hoofdstuk 4 van dit rapport.

1.7 Recent onderzoek

In oktober 2007 heeft de afdeling informatieanalyse en documentatie van de DJI onder de in het DC Zeist verblijvende vreemdelingen een vragenlijst afgenomen. Deze vreemdelingsurvey maakte deel uit van een landelijk belevingsonderzoek waarin de vraag centraal stond hoe de vreemdelingen de detentie ervaren in de inrichtingen waar ze op dat moment verbleven. De respons in het DC Zeist bedroeg 42%. Regelmatig zal in dit rapport naar de uitkomsten van deze vreemdelingsurvey worden verwezen.

In september 2008 heeft de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) een toezichtbezoek gebracht aan de medische dienst van het DC Zeist. Paragraaf 2.7 gaat nader in op de resultaten van het IGZ-onderzoek en op de voorzieningen die het detentiecentrum nadien heeft getroffen.

In september 2009 heeft de DJI een zogenaamde Externe Security Audit (ESA) verricht bij het DC Zeist. Bij zo'n audit worden allerlei aspecten met betrekking tot de veiligheid en de beveiliging van de inrichting doorgelicht. DC Zeist had de ESA-rapportage enkele dagen voor het bezoek van de ISt ontvangen en heeft deze concept-versie aan de ISt ter hand gesteld. Op de uitkomsten van deze audit zal in de hoofdstukken 4 en 5 van dit rapport terug worden gekomen.

De ISt heeft het DC Zeist eerder bezocht in 2006 in het kader van een thematisch vervolgonderzoek naar ouders met minderjarige kinderen in vreemdelingenbewing³ en in 2007 in het kader van een themaonderzoek naar de nachtveiligheid binnen het gevangeniswezen.

1.8 Leeswijzer

De navolgende hoofdstukken behandelen elk een aspect uit het toetsingskader. Elke paragraaf opent met de standaardomschrijving van het toegepaste criterium uit het toetsingkader. Hierop volgen de bevindingen, het oordeel en eventuele aanbevelingen. Elk hoofdstuk besluit met een conclusie. Het laatste hoofdstuk geeft een slotbeschouwing over het geheel van bevindingen.

---

³ Inmiddels verblijven er geen kinderen meer in DC Zeist.

2

Rechtspositie ingesloten vreemdelingen

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een negental criteria uit het toetsingkader in op de vraag hoe het in het DC Zeist is gesteld met de rechtspositie van de ingesloten vreemdelingen. Elke paragraaf opent met een tekst die kort het criterium beschrijft dat de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie of de rechten van de ingeslotenen zijn gewaarborgd zoals die in (inter)nationale regelgeving zijn vastgelegd.

2.1 Rechtmatige insluiting

Criterium

Vreemdelingen dienen op basis van een rechtmatige titel te worden ingesloten. Het is daarom zaak dat een inrichting alle documenten rondom insluiting en identiteit goed controleert en registreert.

Bevindingen

De vreemdelingenpolitie of de Koninklijke Marechaussee (KMar) meldt vreemdelingen die op grond van artikel 59 Vw in bewaring dienen te worden gesteld, centraal aan bij het Bureau Coördinatie Vreemdelingenzaken (BCV) van DJI. Het BCV stuurt daarover vervolgens een bericht aan het detentiecentrum. De vreemdelingenpolitie of de Koninklijke Marechaussee stuurt parallel een aanmeldformulier vreemdeling (het M118 formulier) aan de bevolkingsadministratie (BVA). Op dat formulier zijn behalve de personalia van de betrokkene en de insluitingsgrondslag, ook eventuele bijzonderheden vermeld. Medewerkers van de BVA geven aan dat niet alle politiekorpsen dat even zorgvuldig doen.

Bij binnenkomst ziet de BAD-afdeling alle vreemdelingen en verifieert dan ook de identiteit en de identiteitspapieren van de betrokkenen, alsmede de aanwezige begeleidingsdocumenten met betrekking tot de inbewaringstelling. De verificatie van de identiteit(spapieren) gebeurt met behulp van biometrie. Er zijn veel klachten in het DC Zeist over de trage werking van het biometrie-systeem. Soms leidt die traagheid ertoe dat vreemdelingen niet direct bij binnenkomst kunnen worden ingecheckt in het biometrie-systeem, maar zich daartoe een dag later opnieuw bij de BAD-afdeling moeten melden.

De bevolkingsadministratie ziet de vreemdeling bij binnenkomst niet in persoon, maar schrijft de vreemdeling administratief in. Een medewerker van de bevolkingsadministratie voert daartoe de persoons- en insluitingsgegevens in het informatiesysteem (TULP) in. Dat gebeurt ook met eventuele

latere administratieve mutaties. Een andere BVA-medewerker controleert die inschrijvingen en mutaties, en de eerste medewerker van de BVA fiatteert deze. Een directielid stelt op zijn beurt steekproefsgewijze vast of de (fiattering) procedures juist zijn gevolgd en legt dat door middel van een paraaf vast.

De Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) geeft aan de bevolkingsadministratie door wanneer een ingeslotene de inrichting dient te verlaten, hetzij vanwege een aanstaande verwijdering, hetzij vanwege de opheffing van de vreemdelingenbewing. Hoewel de informatievoorziening door de DT&V op dit onderdeel geen klachten oplevert, doet de BVA zelf voor de zekerheid ook altijd een dubbelcheck.

De werkwijze van de bevolkingsadministratie is weliswaar beschreven, maar de procesbeschrijvingen zijn niet actueel en aan herziening toe. Daar is een landelijke werkgroep thans mee doende.

Insluiting

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Omdat de procesbeschrijvingen voor de bevolkingsadministratie verouderd zijn, voldoet het beleid met betrekking tot de rechtmatige insluiting slechts in beperkte mate. De uitvoering is over het algemeen op orde, zij het dat de traagheid van het systeem voor de biometrische identiteitscontrole problemen geeft. Er wordt voldoende toezicht gehouden op de juiste uitvoering van de procedures.

Aanbevelingen

Aan het DC Zeist

- Actualiseer de lokale bevolkingsadministratieve procedures in het verlengde van het nieuwe format dat daarvoor landelijk wordt ontwikkeld.

Aan de Dienst Justitiële Inrichtingen

- Draag er zorg voor dat de biometrische apparatuur in de inrichting correct functioneert.

2.2 Huisregels en introductie

Criterion

Iedere ingesloten vreemdeling moet bij binnenkomst in een inrichting zoveel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal op de hoogte worden gesteld van zijn rechten en plichten. Om die reden is de directeur van een inrichting (wettelijk) verplicht om huisregels voor de inrichting vast te stellen. De inhoud en structuur van deze huisregels moeten aansluiten bij het door de minister

van Justitie vastgestelde model huisregels.⁴

Daarnaast acht de Ist het van belang dat medewerkers van de inrichting met iedere ingesloten vreemdeling een intakegesprek houden waarin zij onder meer uitleg geven over de interne gang van zaken.

Bevindingen

In het DC Zeist stemmen de huisregels overeen met het landelijke model huisregels. De huisregels zijn echter niet actueel en op onderdelen achterhaald. Zo staat bijvoorbeeld vermeld dat ingeslotenen onderwijs kunnen volgen en 1 uur bezoek per week mogen ontvangen. Sinds het vertrek van families uit het DC Zeist wordt er echter geen onderwijs meer aangeboden en het bezoek is sinds 1 april 2009 verruimd naar twee uur per week. Daarnaast spreken de huisregels over ‘gedetineerden’ in plaats van ingeslotenen of ingesloten vreemdelingen. De huisregels zijn beschikbaar in het Nederlands en in een aantal gangbare buitenlandse talen. De complete set van huisregels is beschikbaar op de gemeenschappelijke recreatieruimte. In de bibliotheek is er geen kopie van de huisregels en de penitentiaire beginselenwet aanwezig.⁵

Op verschillende manieren informeren medewerkers van het detentiecentrum vreemdelingen over de gang van zaken binnen de inrichting. Een medewerker van de BAD-afdeling is de eerste die een nieuw binnengekomen vreemdeling spreekt en een korte uitleg geeft over datgene wat hem of haar verder te wachten staat in de inrichting. Aangezien er geen aparte inkomstenafdeling is in het DC Zeist gaat de vreemdeling direct vanaf de BAD-afdeling naar een reguliere verblijfsafdeling. Op de afdeling houdt vervolgens een detentietoezichthouder die op dat moment beschikbaar is, een intakegesprek. Dit gesprek vindt meestal plaats op de dag van aankomst en in ieder geval binnen 24 uur na binnenkomst. Tijdens het gesprek licht de detentietoezichthouder de huisregels toe en geeft deze een verkorte versie van de huisregels mee met ‘aandachtspunten’. De Ist heeft geconstateerd dat deze ‘aandachtspunten’ niet op alle punten conform de wettelijke regels zijn. Zo wordt bijvoorbeeld aangegeven dat uitgaande post in principe in een open envelop moet worden afgegeven aan het personeel.

---

⁴ De minister van Justitie heeft het ‘Model huisregels penitentiaire inrichtingen’ vastgesteld bij de invoering van de Pbw in 1998. Het model vormt de standaard voor de per inrichting door de directeur vast te stellen huisregels.

⁵ Als onderdeel van de landelijke heroriëntatie op de tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring onderwerpt de directie Bijzondere Voorzieningen (DJI) het landelijke format voor de huisregels van detentie- en uitzetcentra thans aan een herziening.

Dat staat op gespannen voet met de Pbw.⁶ Daarnaast ontbreken in de ‘aandachtspunten’ de mogelijkheden om een beroep te doen op de medische dienst, om in beklag te gaan bij de commissie van toezicht, en om contact te leggen met de in Nederland gevestigde diplomatieke vertegenwoordiging van het land van herkomst. De verkorte versie van de huisregels is in een aantal andere talen beschikbaar. Indien het niet mogelijk blijkt te zijn een nieuw binnengekomen vreemdeling in een voor hem of haar begrijpelijke taal op de hoogte te stellen roept de inrichting hulp in van een medebewoner of maakt zij gebruik van de tolkentelefoon. In de sprekersruimte op de afdeling is een telefoon met directe toegang tot de tolkenservice-lijn.

In 2007 heeft DJI een survey uitgezet onder vreemdelingen in detentie om te meten hoe zij het verblijf in de inrichting ervaren. In het detentiecentrum Zeist gaf 57% van de vreemdelingen aan dat ze niet voldoende op de hoogte waren gebracht door de inrichting over hun rechten en plichten. Praktisch hetzelfde percentage vreemdelingen (58%) gaf aan dat de regels onduidelijk waren. In het gesprek met de Inspectie gaven de geïnterviewde vreemdelingen aan dat zij over het algemeen niet ontevreden zijn over de wijze waarop ze bij binnenkomst zijn voorgelicht over de gang van zaken in de inrichting en dat ze bekend zijn met hun rechten en plichten.

Naast een intakegesprek door de detentietoezichthouder bezoeken ook de medische dienst en een terugkeerfunctionaris iedere vreemdeling. De terugkeerfunctionaris geeft algemene uitleg over het verloop van de voorbereiding van de verwijdering van de vreemdeling uit Nederland. Zie ook hoofdstuk 6 van dit rapport.

De afdelingshoofden verifiëren niet systematisch of de intakegesprekken daadwerkelijk hebben plaatsgevonden. Dat houden de toezichthouders onderling bij.

Introductie

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Het introductiebeleid in het DC Zeist voldoet in beperkte mate omdat de inrichting niet over actuele en accurate huisregels beschikt. Verder behoeven de verkorte huisregels correctie en aanvulling. Zo is het wenselijk dat er een verwijzing in komt naar de medische dienst, de (beklagcommissie

⁶ In de penitentiaire beginselenwet staat in artikel 36 lid 3 dat ‘de directeur is bevoegd op de inhoud van brieven of andere poststukken afkomstig van of bestemd voor gedetineerden toezicht uit te oefenen. Dit toezicht kan omvatten het kopiëren van brieven of andere poststukken. Van de wijze van uitoefenen van toezicht wordt aan de gedetineerden tevoren mededeling gedaan’. Dit betekent dat post kan worden geopend maar niet dat deze standaard open moet worden aangeleverd.

van de) commissie van toezicht en de diplomatieke dienst van het land van herkomst. Het standaard geopend aanleveren van uitgaande post staat op gespannen voet is strijdig met de Penitentiaire beginselenwet.

De uitvoering met betrekking tot het criterium huisregels en introductie voldoet, omdat ingesloten vreemdelingen op verschillende momenten bij binnenkomst worden geïnformeerd over de gang van zaken in de inrichting en over de huisregels. De borging voldoet overwegend maar niet volledig omdat leidinggevenden niet systematisch nagaan of de intakegesprekken plaatsvinden en omdat de huisregels niet regelmatig worden geëvalueerd en zonodig aangepast.

Aanbevelingen

- Actualiseer de huisregels jaarlijks op basis van het beschikbaar komende landelijke format.
- Zorg dat de huisregels en de verkorte versie van de huisregels actueel zijn en vul deze aan met verwijzingen naar de medische dienst en de commissie van toezicht.

2.3 Activiteitenprogramma

Criterium

Ingesloten vreemdelingen hebben wettelijk recht op een aantal regimesactiviteiten, zoals dagelijks een uur luchten, minimaal tweemaal per week drie kwartier sport, wekelijks bibliotheekbezoek en minimaal zes uur per week recreatie. Vreemdelingen ex art. 59 Vw dienen volgens de Pbw wekelijks minimaal gedurende 18 tot 63 uur activiteiten aangeboden te krijgen.

Het beleid van de Nederlandse overheid is om aan in bewaring gestelde vreemdelingen geen arbeid en onderwijs aan te bieden zoals dat bij gedetineerden in het gevangeniswezen wel het geval is.

Bevindingen

Elke afdeling beschikt over een dagprogramma dat qua duur voldoet aan de wettelijke eisen. Het dagprogramma is voor alle ingesloten vreemdelingen duidelijk zichtbaar omdat het schema op iedere cel en in de gemeenschappelijke recreatieruimte hangt. In het DC Zeist zijn ingesloten vreemdelingen dagelijks zo'n 8 uur buiten hun cel. Het wettelijk vereiste dagelijkse uur luchten wordt ruimschoots gehaald, omdat de vreemdelingen in principe twee keer per dag een uur naar buiten mogen. De luchtplaatsen zien er kaal uit, er groeit geen 'groen' en er zijn geen mogelijkheden om te zitten of te schuilen voor de regen of de zon. De directie gaf aan dat zij inmiddels abri's en banken voor op de luchtplaatsen had besteld.

De vreemdelingen kunnen volgens het dagprogramma elke week twee keer 45 minuten sporten. Sport vindt plaats in zeer kleine fitnesslokalen of buiten op een sportveld. De Pbw gaat uit van 45 minuten effectieve sporttijd. Volgens de sportinstructeurs in het DC Zeist zijn dit netto-tijden. Volgens anderen in het DC Zeist zou het daarentegen in de praktijk om bruto-tijden gaan waarin de tijd die nodig is om naar de fitness of buitensport te lopen, is inbegrepen. Dit zou betekenen dat de sporttijden feitelijk korter zijn dan voorgeschreven. Voor de sportactiviteiten krijgen vreemdelingen sportschoenen te leen maar geen sportkleding of extra handdoeken. De vreemdelingen sporten daarom in hun eigen kleding.

Ten tijde van de inspectie lag er sneeuw op het sportveld. Bij slechte weersomstandigheden geldt de regel dat er geen buitensport plaatsvindt om blessures door gladheid te vermijden en om beschadiging aan het sportveld te voorkomen. Ter compensatie gaan de vreemdelingen bij uitval naar de fitness, tenzij deze ruimte in gebruik is. Bij toedeling van extra sportmomenten kunnen vreemdelingen zich via lijsten opgeven en kunnen zij met andere vreemdelingen ruilen. Dit levert echter regelmatig onderlinge spanningen op.

De ingesloten vreemdelingen geven aan dat ze graag veel vaker willen sporten. Ook de detentietoezichthouders geven aan dat meer sport een aanzienlijke verbetering zou betekenen. Een overdekte sportruimte zou wenselijk zijn, zodat bij slecht weer toch kan worden gesport. Deze zaal zou dan ook gebruikt kunnen worden voor de personeelssport. Hoewel in de afgelopen tijd de sportfaciliteiten zijn verbeterd, zo is er bijvoorbeeld in 2008 een kunstgrasveld aangelegd, blijft het sportmateriaal gebrekkig. De fitnessruimte is zeer klein en had oorspronkelijk ook een andere bestemming.

De vreemdelingen kunnen wekelijks twee uur de bibliotheek bezoeken. Er is een bibliotheek bij gebouw 4 en een bij gebouw 52. De collectie van de bibliotheek is voornamelijk tot stand gekomen door de inspanningen van een detentietoezichthouder die in zijn vrije uren boeken bij elkaar heeft 'gesprokkeld' en gerubriceerd. De collectie bestaat uit Nederlandse boeken en buitenlandse boeken en daarnaast zijn er stripboeken, legpuzzels en woordenboeken. De bibliotheek bevat geen juridische literatuur, folders, muziek of tijdschriften. Budget voor de aanschaf van literatuur in weinig voorkomende buitenlandse talen ontbreekt. De inrichting is geabonneerd op een aantal buitenlandse kranten. Die kranten liggen niet centraal in de bibliotheek maar circuleren op de afdelingen. Regelmatig neemt de bibliothecaris een aantal gratis Nederlandse kranten (Metro, Spits) mee. De bibliothecaris zou graag voorzien in de behoefte aan buitenlands nieuws die leeft onder vreemdelingen, maar er is geen internetverbinding waar (voorpagina's van) buitenlandse kranten kunnen worden uitgeprint.

Toegang tot internet zou volgens de respondenten ook wenselijk zijn om te voorzien in vragen van vreemdelingen m.b.t. voorlichting over organisaties in Nederland en in het thuisland.⁷ Het animo onder de vreemdelingen om de bibliotheek te bezoeken is groot. Dit komt ook omdat de bibliothecaris zelf op de afdelingen komt om de ingeslotenen op te halen voor bibliotheekbezoek. In het weekend is de bibliotheek ook open voor vreemdelingen die, bijvoorbeeld door transport, gedurende de week niet de mogelijkheid hadden om de bibliotheek te bezoeken.

Vreemdelingen kunnen wekelijks twee keer een uur besteden aan creatieve activiteiten. In beide gebouwen is hiervoor een apart lokaal beschikbaar. Er zijn ook muziekactiviteiten met muziekinstrumenten, koortjes etc. Detentietoezichthouders zijn verantwoordelijk voor de crea. Zij hebben een klein budget tot hun beschikking om spullen te kopen. Gesprekspartners van de Ist gaven aan dat er behoefte bestaat aan professionele sociaal-cultureel werkers. Verder verleent de inrichting toegang tot vrijwilligers van de organisatie Humanitas. Deze organisatie heeft een eigen ruimte waar zij crea activiteiten organiseren. Vooral de vrouwelijke vreemdelingen, die tweemaal per maand aan deze activiteiten kunnen deelnemen, waarderen deze vorm van ontspanning zeer. Mannelijke vreemdelingen gaven in het gesprek aan dat ze crea activiteiten vaak te 'soft' vinden. De deelname van vreemdelingen aan creatieve activiteiten wordt niet bijgehouden. Deze deelname wisselt sterk.

Structurele arbeidsactiviteiten voor in beginsel alle vreemdelingen in het detentiecentrum ontbreken. In het DC Zeist werkt slechts op beperkte schaal een aantal vreemdelingen als afdelingsreiniger en als keukenassistent in de personeelskantine. Zij ontvangen hiervoor een klein bedrag per uur. Alle ingeslotenen ontvangen wekelijks €10,-. Dit zakgeld is bedoeld om het gebrek aan arbeidsinkomsten te compenseren.

Zelf koken is een grote wens bij de ingesloten vreemdelingen. Door de afwezigheid van keukens in het DC Zeist werd de komst van een pizzapan zeer gewaardeerd. Doordat de pizzapan veel elektriciteit vergt en vrijwel constant wordt gebruikt, is de pan regelmatig defect of valt de stroom uit. Met behulp van kookingrediënten die de vreemdelingen bij de winkel kopen, koken zij ook vaak creatief in de magnetron op cel.

De meeste uren van de dag brengen de ingesloten vreemdelingen door op de gemeenschappelijke recreatieruimte van de afdeling of op de eigen cel.

---

⁷ Inmiddels is besloten om met ingang van augustus 2010 een pilot internet te starten voor ingesloten vreemdelingen.

De recreatieruimte in gebouw 4 is aanzienlijk kleiner dan in gebouw 52. De ruimte is echter functioneel en voorzien van voldoende banken, stoelen en tafels. Verder zijn er gezelschapsspellen aanwezig en bijvoorbeeld een schoelbak, tafelvoetbalspel of tafeltennistafel. In een hoek van de ruimte is een keukenblok met een magnetron en, op de meeste afdelingen, een pizzapan waar maaltijden in kunnen worden bereid. In deze ruimte staat ook een tv. Er is ook een tv op cel (1 per 2-persoonscel). Gedurende de weekeinden organiseert de inrichting periodiek bijzondere activiteiten, zoals films en sport- en spelactiviteiten.

Hoewel het activiteitenprogramma aan de wettelijke normen voldoet, zijn de ingesloten vreemdelingen er ontevreden over.⁸ Zij geven aan dat ze zich vervelen en dat de dagen monotoon zijn; vooral in het weekend is er verveling. Nadeel is dat er geen zinvolle dagbesteding in de vorm van arbeid of onderwijs. De komst van een keuken op de verblijfsafdeling zouden de vreemdelingen zeer waarderen. De detentietoezichthouders en de commissie van toezicht bevestigen dit beeld en pleiten eveneens voor een meer zinvolle dagbesteding. De zorgfunctionarissen geven aan dat de verveling leidt tot hospitalisering en dat vanwege de spanningen het effect van een 'hogedrukpan' ontstaat. De directie onderzoekt of er, binnen het vastgestelde beleid, mogelijkheden zijn die ervoor zorgen dat vreemdelingen hun tijd op een betere manier kunnen doorbrengen.

Wat de borging van het activiteitenprogramma betreft, is het van belang te constateren dat de directie het activiteitenprogramma evalueert en kijkt of het aansluit bij de behoeften van de ingesloten vreemdelingen. Er is echter geen structurele monitoring in hoeverre de thans beschikbare activiteiten uitvallen.

Activiteiten

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Hoewel de ingesloten vreemdelingen elke week de voorgeschreven 18 uur activiteiten krijgen waar ze wettelijk minimaal recht op hebben, blijkt dat het overgrote deel van de dag bestaat uit 'recreëren'. Dit komt in de praktijk neer op doelloos rondlopen over de gang en hangen in de gemeenschappelijke ruimte. Activiteiten zoals arbeid en onderwijs worden gemist. Het ontbreken van een zinvolle dagbesteding leidt ertoe dat ingesloten vreemdelingen hun tijd in ledigheid doorbrengen. Dat geeft bovendien spanningen. Alles bij elkaar genomen brengt dit de IST tot het oordeel dat het vastgestelde activiteitenprogramma in beperkte mate voldoet.

⁸ De in 2007 in het DC Zeist afgenomen vreemdelingsurvey bevestigt dit negatieve beeld.

Ook de feitelijke uitvoering van het programma voldeed ten tijde van het inspectiebezoek in beperkte mate. Zo ontbreekt een overdekte sportfaciliteit die voorkomt dat sport niet uitvalt bij slechte weeromstandigheden. Verder vindt de Ist het onhygiënisch dat vreemdelingen geen sportkleding krijgen, maar in hun eigen kleren moeten sporten. In het belang van voorbereiding op de terugkeer is het wenselijk dat de bibliothecaris toegang krijgt tot internet. Verder zouden er middelen moeten komen om boeken in zeldzame buitenlandse talen aan te schaffen. Faciliteiten voor de vreemdelingen om zelf voeding te bereiden zijn praktisch niet aanwezig. Dit knelt omdat het bereiden van eten een belangrijke invulling van de dagbesteding is.⁹

De borging voldoet in die zin dat de directie de mogelijkheden beziet om het activiteitenprogramma uit te breiden. Deze inspanningen dienen echter te worden geïntensiveerd. Monitoring dat de vreemdelingen daadwerkelijk drie kwartier netto kunnen sporten, is eveneens nodig.

Aanbevelingen

- Evalueer het activiteitenprogramma en kijk naar mogelijkheden om ingesloten vreemdelingen een nuttiger dagbesteding te geven.
- Zorg voor betere sportfaciliteiten, verstrek sportkleding en bewaak dat ingesloten vreemdelingen daadwerkelijk tweemaal drie kwartier per week netto kunnen sporten.
- Breidt de collectie van de bibliotheek uit.
- Introduceer meer kookfaciliteiten om overdag voeding te bereiden.

2.4 Accommodatie

criterium

In ministeriële regelgeving staat gedetailleerd omschreven waar een individuele verblijfsruimte aan moet voldoen. Verder is het van belang dat in een inrichting vooral de ruimten waar ingesloten vreemdelingen verblijven, goed worden onderhouden en dat zij de mogelijkheid hebben om hun kleding schoon te houden. Beddengoed moet regelmatig worden verschoond en minimaal twee keer per week moet kunnen worden gedoucht.

---

⁹ Onder verantwoordelijkheid van de directie Bijzondere Voorzieningen vindt thans een landelijke heroriëntatie plaats op het wenselijke activiteitenprogramma in de detentie- en uitzetcentra. Het doel daarvan is dat programma uit te breiden en de ingesloten vreemdelingen meer bezigheden te verschaffen.

Bevindingen

Sinds de oprichting van detentiecentrum Zeist in 2002 heeft de inrichting verschillende bestemmingen gekend. Om die reden is er veelvuldig verbouwd en (tijdelijk) bijgebouwd. Zowel gebouw 52 als gebouw 4 zijn relatief kort geleden aangepast aan de huidige doelgroep; mannelijke en vrouwelijke vreemdelingen die op basis van art 59 worden vastgehouden. Het terrein waar het detentiecentrum op is gevestigd, heeft, door de verschillende bestemmingen in het verleden, een penitentiaire uitstraling. De rollen prikkeldraad die ten tijde van het inspectiebezoek nog aanwezig waren, spelen hierin een rol. De directie heeft aangegeven het terrein een vriendelijker uitstraling te willen geven, onder meer door het met meer groen te beplanten en door de concertina's te verwijderen.

De cellen voldoen aan de geldende ministeriële voorschriften en zien er voldoende schoon en onderhouden uit. Iedere vreemdeling is verantwoordelijk voor het schoonhouden van zijn of haar eigen cel. In de huisregels is beschreven op welke wijze de ingesloten vreemdelingen hun hygiëne kunnen onderhouden. Bij de dagelijkse celcontroles bezien de detentietoezichthouders of de hygiëneregels in acht worden genomen.

Elke cel heeft een natte ruimte met douche en toilet die is afgescheiden met een schot. Vreemdelingen kunnen zo vaak als ze willen een douche nemen. Iedere cel beschikt over een tv, koelkast, magnetron, waterkoker en koffiezetapparaat.

In de cellen in gebouw 4 is het niet mogelijk om frisse lucht via het raam binnen te krijgen. Er is namelijk, in tegenstelling tot gebouw 52, geen ventilatierooster bij het raam. Er zit wel een ventilatierooster in het midden van de cel dat is aangesloten op een centraal luchtcirculatiesysteem. Ingesloten vreemdelingen hebben de mogelijkheid om op de afdeling zelf hun kleding te wassen. Wekelijks krijgen de ingeslotenen schoon beddengoed.

De gemeenschappelijke ruimtes waar vreemdelingen verblijven zijn voldoende schoon en worden goed onderhouden. In DC Zeist zijn er per afdeling twee afdelingsreinigers die de gemeenschappelijke ruimtes schoon houden. Voor de overige ruimtes in de inrichting is een extern schoonmaakbedrijf ingehuurd. Leidinggevendens houden toezicht op de hygiëne in de inrichting. De staat van onderhoud en de hygiëne van de inrichting worden stelselmatig gecontroleerd en komen indien nodig ter sprake op overleggen.

De gemeenschappelijke recreatieruimtes in gebouw 4 zijn klein en hebben geen directe toevoer van frisse lucht en geen ventilatiesysteem. De recreatieruimtes van beide gebouwen zijn voldoende ingericht.

De ingesloten vreemdelingen zijn over het algemeen tevreden over de hygiëne in de inrichting en over de faciliteiten op de cel. Dit blijkt ook uit de in 2007 in het DC Zeist afgenomen vreemdelingensurvey. Wel klagen de geïnterviewde vreemdelingen over het gebrek aan frisse lucht in de cellen en de gemeenschappelijke ruimtes van gebouw 4.

Accommodatie

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

In de huisregels is beschreven op welke wijze de ingesloten vreemdelingen hun hygiëne kunnen onderhouden. Ook voldoen de cellen aan de bouwkundige eisen. De inrichting voldoet wat betreft het beleid dan ook aan de normen.

De uitvoering voldoet overwegend maar niet volledig. De krappe recreatieruimtes in gebouw 4 en het ontbreken van frisse lucht in de cellen en de gemeenschappelijke ruimtes van dit gebouw zijn beperkingen.

De borging voldoet aangezien voldoende wordt toegezien op onderhoud van het gebouw en de naleving van de hygiënische normen. De Inspectie ondersteunt de directie in haar wens om het terrein waar de vreemdelingen zijn gehuisvest een humaner karakter te geven.

Aanbeveling

- Kijk naar mogelijkheden om toegang tot frisse lucht te bewerkstelligen voor de gemeenschappelijke ruimtes en eventueel ook de cellen in gebouw 4.

2.5 Voeding en winkel

criterium

In de artikelen 42 lid 2, en 44 lid 1 en 3 van de Pbw is bepaald dat bij de verstrekking van voeding rekening moet worden gehouden met (medische) diëten en met de godsdienst en/of levensovertuiging van ingeslotenen. De DJI heeft daarnaast een programma van eisen opgesteld dat op landelijke schaal bepaalt aan welke eisen de voeding dient te voldoen qua variëteit en voedingswaarde. Aangezien cateringbedrijven de voeding in de detentie- en uitzetcentra leveren, dienen zij te voldoen aan dit programma van eisen. Op grond van art. 44 lid 5 Pbw dient de directeur van een inrichting zorg te dragen voor een winkelvoorziening.

Bevindingen

De verstrekte voeding in de inrichting is afkomstig van cateraar Eurest. De eisen waaraan de voeding moet voldoen zijn vastgelegd in het mantelcontract van DJI met cateraars. Dit mantelcontract wordt binnenkort overgenomen door Sodexo. Dit betekent dat de voeding niet meer 'koelvers' zal

worden afgeleverd maar 'bevroren'. Onlangs is de voedselketen -van centrale keuken naar consument- beoordeeld door een onafhankelijk onderzoeksinstituut (Sensz) dat de gang van zaken waardeerde met een 9,2 (op een schaal van 10).

De maaltijden worden in de ochtend aan de ingesloten en uitgedeeld. Tussen 12 uur en 13 's middags gaan de celdeuren dicht en wordt men geacht de maaltijd in de magnetron te verwarmen en op cel op te eten. Voor het bewaren van voeding is er op iedere cel een koelkast aanwezig. Tegelijkertijd met de warme maaltijd wordt brood en beleg verstrekt voor 's avonds en voor het ontbijt de volgende ochtend. Hoewel iedere ingeslotene kan kiezen uit diverse menuvarianten, zoals islamitisch, vegetarisch en koosjer en er rekening wordt gehouden met dieetvoeding, zijn de ingesloten vreemdelingen niet tevreden over de kwaliteit van de verstrekte voeding. De voeding zou teveel zijn bewerkt waardoor die geen smaak meer zou hebben. Ook de in 2007 afgenomen survey onder in het DC Zeist ingesloten vreemdelingen laat zien dat de meeste van hen het eten niet lekker vinden. Als gevolg hiervan wordt dagelijks voeding weggegooid, ruilt men voeding of probeert men er wat van te maken in de pizzapan. De ISt proefde een maaltijd en deze smaakte niet slecht. Er zijn, behalve een pizzapan op enkele afdelingen, geen kookfaciliteiten op de afdelingen. Het is de wens van veel vreemdelingen om zelf te koken. Zeker ook omdat de winkel producten aanbiedt om maaltijden te bereiden.

Over het assortiment van de winkel is een aantal vreemdelingen niet te spreken, het is niet uitgebreid genoeg, het is te duur en vaak niet vers. In 2009 zijn er bij de commissie van toezicht veel klachten binnengekomen over de winkel. De directie heeft hierop gereageerd en laat de winkelier nu zelf de afdelingen langs gaan om de winkellijsten op te halen waardoor eventuele klachten direct kunnen worden besproken en opgelost. Op de afdelingen zijn ook klachtenformulieren over de winkel aanwezig en de directie houdt een klachtenregistratie bij. De ISt constateerde op basis van de winkelprijslijst dat de winkelier een gemiddelde opslag van 25% hanteert ten opzichte van de gangbare supermarktprijs.

Het detentiecentrum beschouwt de controle op de samenstelling van de voeding een verantwoordelijkheid voor de cateraar en controleert zelf de verstrekte voeding niet systematisch. Eurest, de huidige cateraar, heeft een eigen keurende dienst (catering audit van Sensz) en informeert de inrichting over de resultaten. Tijdens een audit wordt de hele voedingsketen doorgelicht en worden ook de opslag, het transport en de temperatuur gecontroleerd. Zo nu en dan proeven de magazijnmedewerkers van de inrichting de voeding.

Voeding

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Op dit criterium voldoet het beleid omdat de eisen met betrekking tot de verstrekte voeding zijn vastgelegd in een contract met de cateraar.

De uitvoering voldoet overwegend. Er is dagelijks verstrekking van warme maaltijden met een behoorlijke kwaliteit en kwantiteit, maar veel voeding wordt weggegooid omdat de smaak niet voldoet.¹⁰ De winkel is voor de ingesloten vreemdelingen duur, vooral omdat zij wekelijks slechts €10,- zakgeld krijgen. Er is wel sprake van voldoende borging doordat het verstrekingsproces van de voeding door een onafhankelijke deskundige is beoordeeld en doordat het detentiecentrum klachten over de winkel inventariseert en actie onderneemt naar aanleiding van klachten.

Aanbeveling

- Bezie mogelijkheden om de producten in de winkel tegen een aantrekkelijkere prijs te leveren.

2.6 Maatschappelijk contact

Criterium

(Inter)nationale regelgeving bepaalt dat ingeslotenen mogen telefoneren en corresponderen met verwanten, andere personen en vertegenwoordigers van externe instanties. In de Pbw is onder meer vastgelegd dat vreemdelingen ten minste een uur per week bezoek mogen ontvangen en, in beginsel op eigen kosten, tenminste eenmaal per week minimaal 10 minuten een telefoongesprek mogen voeren. Ook dienen vreemdelingen door middel van tijdschriften, kranten, radio en tv op de hoogte te kunnen blijven van de actualiteit in de vrije samenleving.

Bevindingen

De mogelijkheid om wekelijks twee uur bezoek te ontvangen was in het DC Zeist niet aangepast sinds de verruiming van 1 april 2009. Dit betekende dat in het programma voor ingesloten vreemdelingen slechts een uur bezoek stond ingeroosterd. Voor het tweede uur moest men een afzonderlijk verzoek indienen. Direct na het vertrek van de Inspectie is deze onduidelijkheid rechtgezet, zowel intern naar de medewerkers als naar de ingesloten vreemdelingen. De limitering van twee uur bezoek per week is inmiddels ook opgeheven. Zolang er ruimte is kunnen ingesloten vreemdelingen een

¹⁰ Overweeg of het mogelijk is de vreemdelingen de keus te laten tussen een dagelijks verstrekte warme maaltijd of een vergoeding voor de aanschaf van ingrediënten in de winkel waardoor een bijdrage geleverd wordt aan een zinvolle dagbesteding en er minder voeding ongebruikt wordt weggegooid.

extra bezoek aanvragen. Vreemdelingen stellen bij binnenkomst een lijst op van tien personen die op bezoek kunnen komen. Ingesloten en gaven in het gesprek met de ISt aan dat de limitering tot tien personen niet wenselijk is aangezien zij, bij vertrek, graag van meer mensen afscheid willen kunnen nemen. Inmiddels heeft de inrichting aangegeven de lijst van tien personen niet meer te hanteren. De directie geeft in reactie daarop aan dat de lijst met tien namen niet wordt gebruikt voor limitering van het bezoek, maar om de administratieve afwikkeling van het bezoek te vereenvoudigen.¹¹

De inrichting informeert de vreemdelingen via de huisregels over de gang van zaken rond het bezoek en verwacht van bezoekers dat zij hun informatie krijgen via de vreemdelingen en via de DJI-website. Er is geen speciale website of folder van het detentiecentrum zelf met informatie over bezoektijden, regels voor bezoek en een routebeschrijving. Bezoek moet zich van te voren telefonisch melden. Vanwege de geïsoleerde ligging is het detentiecentrum niet goed bereikbaar met het openbaar vervoer.

Indien bezoekers niet precies op tijd zijn krijgen ze geen toegang tot de bezoekerszaal. Voor personen die niet beschikken over een geldig legitimatiebewijs is het in principe niet mogelijk om hun relatie te bezoeken.

Eventueel kan een terugkeerfunctionaris dan wel een bemiddelende rol spelen.

De dagen voor relatiebezoek zijn dinsdag, woensdag, vrijdag en zondag. De bezoeken vinden plaats in een functionele bezoekszaal. Er staan losse tafels en stoelen en er is beperkt fysiek contact mogelijk tussen bezoekers en vreemdelingen. Er staat een drank- en snoepautomaat. Er zijn beperkte faciliteiten voor kinderen om te spelen.

De vreemdelingen zitten tijdens het bezoek aan de binnenkant van de tafels en dragen opvallende felgroene hesjes met daarop 'DC Zeist'. Deze hesjes, die sommige geïnterviewde vreemdelingen als stigmatiserend opvatten, zijn bedoeld om persoonsverwisseling tegen te gaan. Om dergelijke verwisselingen te voorkomen werkt het DC Zeist inmiddels ook met biometrie en leveren de ingesloten vreemdelingen een persoonspasje in voorafgaand aan het bezoek.

Behalve met bezoekvrijwilligers van Humanitas kunnen de vreemdelingen desgewenst ook contact hebben met kerkelijke vrijwilligers. De ingesloten vreemdelingen waarderen de komst en activiteiten van vrijwilligers van Humanitas en van kerkelijke organisaties zeer. Hierdoor houden ze vaak nog enigszins persoonlijk contact met de buitenwereld.

---

¹¹ In plaats van telkens verzoekbriefjes te moeten completeren, is er een complete lijst aanwezig van de tien bezoekers die het meeste bij een vreemdeling op bezoek komen. Overigens zijn er volgens de directie maar zeer weinig ingesloten en die ook daadwerkelijk door tien verschillende personen worden bezocht.

Nieuw binnengekomen vreemdelingen krijgen van de inrichting een telefoonkaart van €5,-. Deze kunnen zij gebruiken om relaties op de hoogte te stellen van hun detentie.

Tijdens recreatie-uren mogen ingesloten vreemdelingen op eigen kosten onbeperkt gebruik maken van de telefoon op de gang. Per afdeling zijn er twee telefoons. Gesprekken worden niet opgenomen. Ingesloten vreemdelingen geven aan dat telefoneren met de KPN telefoonkaart duur is. Het is mogelijk om met een speciale kaart of via een speciaal nummer goedkoper te bellen. Dit betekent dat men langer gebruik kan maken van de telefoon waardoor mede-ingeslotenen langer moeten wachten. Aangezien het telefoongebruik regelmatig spanning oplevert, hebben verschillende afdelingen, om irritaties en ruzies tegen te gaan, een eigen beleid geïntroduceerd. Het beleid varieert van werken met een belrooster, het plaatsen van genummerde wacht'stoelen tot bellen op volgorde van aanvraag.

Bellen kan alleen tijdens de recreatie-uren. Er wordt geen rekening gehouden met verschillende tijdzones in de landen van herkomst. Slechts bij heel hoge uitzondering krijgen ingesloten vreemdelingen de gelegenheid om, met het oog op de uitzetting, buiten de gewone beluren naar het land van herkomst te bellen.

Ingesloten vreemdelingen hebben niet de mogelijkheid om gebruik te maken van e-mail.

In de huisregels is het recht van ingesloten vreemdelingen opgenomen om de in Nederland gevestigde diplomatieke of consulaire vertegenwoordiging van de staat waar hij of zij onderdaan van is op de hoogte te stellen van de detentie. In de praktijk is dit contact ook mogelijk.

Vreemdelingen blijven vooral via een aantal buitenlandse tv-kanalen op de hoogte van het dagelijks nieuws. Ingesloten vreemdelingen zouden graag meer buitenlandse tv-kanalen willen ontvangen. Er zijn geen radio's op cel.

Klachten

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Het beleid en de borging met betrekking tot het maatschappelijk contact voldeden ten tijde van het inspectiebezoek beperkt. In de huisregels stond vermeld dat de ingesloten vreemdeling maar één uur bezoek per week mag ontvangen terwijl dat twee uur behoort te zijn. De leiding van de inrichting had dit niet gesignaleerd. Na afloop van de inspectie heeft de inrichting de bezoektijd verruimd tot twee uur per week.

De ISt vindt het wenselijk dat de inrichting bezoekers actief informeert over de bezoekenregeling en -voorwaarden, bijvoorbeeld door middel van een folder of een speciale website.

Andere mogelijke verbeterpunten betreffen de speelvoorzieningen voor kinderen in de bezoekzaal en de toegang tot nieuws en het dragen van

hesjes tijdens het bezoek. Het laatste vindt de Ist overbodig, omdat de combinatie van persoonlijke pasjes en biometrische identiteitscontrole voldoende waarborg zouden moeten zijn om persoonsverwisseling te voorkomen.

Aanbevelingen

- Maak informatie beschikbaar voor bezoekers (bezoektijden, routebeschrijving, huisregels)
- Schaf het verplichte gebruik van hesjes door ingesloten vreemdelingen tijdens het bezoek af.

2.7 Toegang tot zorg

Criterium

Onder 'zorg' verstaat de Ist de medische zorg (inclusief tandheelkundige zorg), de psychosociale zorg en de geestelijke verzorging. Art. 42 van de Pbw bepaalt dat aan de inrichting een arts is verbonden die regelmatig spreekuur houdt. Ook in acute situaties moet kunnen worden voorzien in noodzakelijke medische zorg. Op het terrein van de psychosociale zorg moeten er binnen de inrichting gekwalificeerde hulpverleners beschikbaar zijn die casuïstiek bespreken in het zogenaamde psychomedisch overleg (PMO). Tenslotte dient in de inrichting voldoende geestelijke zorg beschikbaar te zijn die aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de vreemdelingen.

Bevindingen

Toezichthouders informeren ingesloten vreemdelingen tijdens de intake over de toegang tot zorgfunctionarissen. In de verkorte versie van de huisregels staat wel informatie over de geestelijke verzorging, maar niet over de medische verzorging. In de praktijk blijkt echter dat de ingesloten, die vaak een grote zorgvraag hebben, snel bekend zijn met de mogelijkheid om een onderhoud aan te vragen bij de medische dienst. Ingesloten vreemdelingen kunnen een persoonlijk onderhoud met een zorgfunctionaris naar keuze aanvragen via een verzoekbriefje. Deze verzoekbriefjes zijn verkrijgbaar op de gemeenschappelijke gang van de afdeling en kunnen in een speciale brievenbus worden gedeponneerd.

Medische zorg

Met uitzondering van het (plv.) hoofd Medische Dienst, is de medische staf niet in dienst van Justitie, maar betreft de inrichting de medische zorg van externe medische uitzendorganisaties. Voor de medische zorg in penitentiaire inrichtingen en inrichtingen voor vreemdelingenbewaring zijn

landelijk werkprocessen en protocollen beschreven volgens het DJI-brede project Verantwoorde Medische Zorg (VMZ). De medische dienst is nog doende deze voor het DC Zeist te implementeren. Naar verwachting is dat proces in 2010 afgerond.

In het DC Zeist is er van 7.30 uur 's ochtends tot 10 uur 's avonds verpleegkundige hulp aanwezig. Er zijn in totaal zeven verpleegkundigen, twee medisch administratieve medewerkers en een hoofd en plaatsvervangend hoofd medische dienst aan het detentiecentrum verbonden.

Er is 40 uur huisartsenzorg per week aanwezig in het centrum. Daarnaast is er in het weekeinde, de avond en de nacht artsenzorg beschikbaar via de avond-nacht-diensten en de weekeinddiensten. De huisarts houdt op werkdagen dagelijks spreekuur. Daarnaast is er een regeling voor spoedeisende hulp buiten kantooruren met een arts in de omgeving.

Bij binnenkomst in het DC Zeist ziet een verpleegkundige ingesloten vreemdelingen zo snel mogelijk, maar in ieder geval binnen 24 uur. Deze medische intake vindt plaats op de afdeling. Indien nodig verwijst de verpleegkundige de vreemdeling door naar de arts. Indien vreemdelingen tijdens hun verblijf in detentie medische klachten krijgen of ziek zijn, dan bezoekt een verpleegkundige hen in principe altijd binnen een of twee werkdagen nadat ze een 'verzoek tot onderhoud' hebben ingediend. In de beleving van de ingeslotenen is dat vaak pas na een paar dagen tot een week. Als de verpleegkundige daartoe aanleiding ziet, maakt deze een afspraak met de huisarts. De ingeslotenen worden geacht op het verzoekbriefje de reden van het verzoek te vermelden.

Aangezien de verpleegkundigen niet voldoende faciliteiten hebben om ingeslotenen in een aparte medische ruimte te zien, bezoeken zij zelf de afdelingen. Dit betekent dat, indien de spreekkamers op de afdeling bezet zijn, het onderhoud plaatsvindt op cel. Dit gebeurt dan in het bijzijn van een celgenoot en met buiten de cel een detentietoezichthouder die uit veiligheidsoverweging de cel in de gaten houdt. Omdat deze praktijk niet bevorderlijk is voor de bescherming van de privacy van de ingesloten vreemdeling, vindt de medische dienst deze situatie zelf ook niet wenselijk. Ingesloten vreemdelingen zijn niet tevreden over de medische behandeling. Ze vinden dat de medische staf hen niet serieus genoeg neemt en hun klachten veelal afdoet met 'een paracetamol'. Om misbruik vertrekt de medische dienst vaak rectaal toe te dienen paracetamol, wat de vreemdelingen ontierend vinden. Het is opvallend dat tweederde van de vreemdelingen in het DC Zeist in de vreemdelingsurvey van 2007 aangaf dat hun gezondheidssituatie was verminderd tijdens hun verblijf.

Wekelijks bezoekt een tandarts naar de inrichting met een bus waar een complete tandartsunit in zit. De ingesloten vreemdelingen zijn niet tevreden over de behandeling, omdat uit kostenoverweging alleen

hoognodig onderhoud wordt gepleegd en er in hun ogen vaak alleen tanden en kiezen worden getrokken in plaats van behandeld. De tandarts bestrijdt dit en wijst op de vaak slechte staat van gebitten.

Zodra een ingesloten vreemdeling in afzondering op een straf- of observatiecel wordt gesplaatst, krijgt de medische dienst deze informatie door of is aanwezig bij de plaatsing. De medische dienst brengt dagelijks een bezoek aan de straf- of observatiecellen. Van elk bezoek maakt zij verslag op. Als de situatie daar aanleiding toe geeft, informeert de verpleegkundige de arts of, zonodig de psycholoog of psychiater. De verpleegkundige of arts controleert ook of er letsel is opgelopen tijdens het separeren. Dat is tot nu toe niet voorgekomen. Bij een suïcidepoging (of -uitlating), auto-mutilatie of bij honger- en dorststakingen worden vreemdelingen standaard overgebracht naar een observatiecel. In totaal zijn in 2009 de volgende aantallen vreemdelingen in afzondering onder observatie gesteld: 7 vreemdelingen wegens een dorst- en/of hongerstaking, 15 vreemdelingen in verband met automutilatie, 52 vanwege suïcidale uitlatingen en 13 in verband met een poging tot suïcide. De inrichting volgt in dergelijke gevallen het landelijke protocol dat daarop van toepassing is. Het merendeel van de isolatiecellen beschikt over een camera waarmee zonodig 24 uur per dag toezicht kan worden gehouden.

Net zoals in andere detentiecentra komt het regelmatig voor dat vreemdelingen niet uitzetbaar blijken te zijn en dat zij daarom op vrije voeten worden gesteld. Vreemdelingen die op straat komen, kunnen geen aanspraak maken op zorgvoorzieningen. Om dit probleem te ondervangen bespreekt de medische dienst in het dagelijkse logboekoverleg iedere vreemdeling met een bijzondere psychomedische zorgbehoefte die op het punt staat te vertrekken. In samenwerking met de DT&V wordt in bijzondere gevallen naar een passende oplossing gezocht. Voor de medische nazorg aan in schrijvende gevallen bij opheffing van de bewaring zijn aanwijzingen geformuleerd in het protocol bijzondere medische zorg. In principe krijgt iedere vreemdeling met een zorgbehoefte zowel bij uitzetting als bij opheffing van de bewaring medicatie voor twee weken mee en een uitdraai van het medisch dossier.

In 2008 heeft de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) een toezichtbezoek gebracht aan de inrichting. De IGZ constateerde veel spanningsgerelateerde klachten bij de ingesloten vreemdelingen. Voor de medische dienst achtte de IGZ het niet altijd eenvoudig om goed in te spelen op de specifieke doelgroep met een vaak hoge zorgvraag. De IGZ was kritisch over de zorg op de bijzondere zorg afdeling (EZA), zij kwalificeerde deze zorg als 'pappen en nathouden'. De kwaliteit van zorg op de EZA zou niet gelijkwaardig zijn aan

de reguliere zorg buiten de inrichting. De Dienst Bijzondere Voorzieningen heeft naar aanleiding van het IGZ rapport een plan van aanpak opgesteld en heeft verbeteracties opgezet om de gesignaleerde knelpunten op te lossen. De psychomedische staf is het niet geheel eens met de kritiek van de IGZ of de EZA. Immers, behandeling is niet het doel van het verblijf daar.

Psychosociale zorg

Het is voor ingesloten vreemdelingen niet mogelijk om rechtstreeks een onderhoud aan te vragen met een psycholoog of psychiater. Een gesprek komt alleen tot stand door tussenkomst van de arts. Het duurt vaak een week voordat een verzoek bij een psycholoog of psychiater binnenkomt. Meestal gebeurt dat via het psychomedisch overleg, waarbij de zorg voor kwetsbare vreemdelingen wordt besproken met de arts, verpleegkundigen, psychologen en de psychiater.

Er zijn in het detentiecentrum Zeist twee psychologen aanwezig. Daarnaast is er wekelijks voor 24 uur psychiatrische zorg beschikbaar. Buiten kantooruren is het mogelijk om in acute gevallen een beroep te doen op 'Altrecht', een instelling voor geestelijke gezondheidszorg.

De psychosociale zorgverleners in DC Zeist zeggen in staat te zijn voldoende zorg te garanderen aan de vreemdelingen die vaak kampen met psychosociale problematiek. Er zijn geen wachtlijsten.

De psychologen rapporteren in het landelijke Informatie Systeem Psychologen (ISP).

De twee bovenste afdelingen van gebouw 52 hebben een landelijke bestemming als Extra Zorg Afdeling (EZA) voor psychisch kwetsbare illegale vreemdelingen; zowel mannen als vrouwen. Alle EZA-cellen worden slechts door één vreemdeling bezet. Op de EZA lopen drie regimes door elkaar: een groepsregime, een individueel regime en een geïsoleerd individueel regime.

Geestelijke verzorging

Bij binnenkomst vraagt de detentietoezichthouder tijdens de intake iedere vreemdeling naar zijn of haar geloofsrichting. Die geloofsrichting wordt geregistreerd en doorgegeven aan de geestelijke verzorging. In principe bezoeken de geestelijk verzorgers iedere nieuw binnengekomen vreemdeling binnen een paar dagen.

Binnen de inrichting zijn twee pastores, een dominee, drie imams en twee humanisten werkzaam. Daarnaast komen op verzoek ook regelmatig een pandit, een rabbi en een boeddhist op bezoek. De geestelijke verzorgers verzorgen godsdienstige en levensbeschouwelijke bijeenkomsten, gespreksgroepen en individuele gesprekken. Opgeven voor het bijwonen van een groeps gesprek of dienst van de geestelijke verzorging kan via een

speciaal formulier.

In zowel gebouw 4 als in gebouw 52 is er een ruimte waar de verschillende denominaties gebruik van maken; doordeweeks vaak voor groepsgesprekken en op vrijdag en in het weekend vaak voor gebedsdiensten. Geestelijke verzorgers zijn voor de individuele gesprekken vaak aangewezen op de sprekerskamer op de afdeling. Deze kamers zijn functioneel maar niet sfeerol. Daarnaast is het beleid dat een detentietoezichthouder achter de deur van de spreekkamer aanwezig blijft om toezicht te houden. Hoewel de detentietoezichthouder in principe buiten gehoorafstand is, voelt de geestelijke verzorger zich daardoor toch belemmerd om een diepgaand en langdurig gesprek aan te gaan. De geestelijke verzorgers vinden de eigen gebedsruimte meer geschikt om vreemdelingen te ontvangen zonder begeleiding van een detentietoezichthouder. Zij zouden dan wel de beschikking willen hebben over een alarmeringskastje.

Naast het dagelijkse logboekoverleg waar zij aanwezig kunnen zijn, nemen de geestelijke verzorgers niet deel aan ander afstemmingsoverleg met andere functionarissen in de inrichting over individuele vreemdelingen. Daaraan hebben zij wel behoefte. Zij hebben nu te weinig informatie over individuele vreemdelingen. Psychologen en geestelijk verzorgers hebben tot dusver maar beperkt contact en er wordt weinig naar elkaar doorverwezen. Het risico bestaat dat psychologen en geestelijk verzorgers bij de begeleiding van vreemdelingen soms langs elkaar hen werken. Er is ook geen regelmatig overleg tussen de geestelijke verzorgers onderling. De enige keer dat men gezamenlijk bijeenkomt, is ter voorbereiding van het achtwekelijkse met de portefeuillehouder geestelijke verzorging van de directie.

De ingesloten vreemdelingen zijn zeer positief over de inzet van de geestelijke verzorgers. Ze bieden naar eigen zeggen een luisterend oor en boren met hen krachtbronnen aan om door een moeilijke tijd heen te komen. De gemeenschappelijke bijeenkomsten worden goed bezocht en er zijn geen wachtlijsten.

Toegang zorg

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

De toegang tot de verschillende zorgfunctionarissen binnen het detentiecentrum is afdoende beschreven. Toch voldoet het beleid niet volledig, omdat de werkprocessen van de medische zorg nog niet geheel volgens de richtlijnen van het project 'Verantwoorde Medische Zorg' zijn beschreven. De uitvoering voldoet overwegend omdat ingesloten vreemdelingen voldoende toegang hebben tot medische zorg en de geestelijke begeleiding. Gebrek aan privacy tijdens medische intakes en gesprekken met vertegenwoordigers van geestelijke stromingen is echter een belemmering. De borging kan onder meer worden verbeterd door de geestelijke verzorging beter aan te sluiten op de overlegstructuur binnen de inrichting.

Aanbevelingen

- Zoek praktische oplossingen om de privacy van ingesloten vreemdelingen te waarborgen tijdens bezoek van verpleegkundigen en van de geestelijke verzorgers.
- Vergroot de betrokkenheid van de geestelijke verzorging bij casusoverleg over vreemdelingen.

2.8 Disciplinaire straffen en maatregelen

Criterium

(Inter)nationale regelgeving omschrijft hoe de inrichting dient om te gaan met de toepassing van disciplinaire- en dwangmiddelen om de orde in de inrichting te handhaven. Zo zijn er in de Pbw voorschriften opgenomen met betrekking tot het opleggen van disciplinaire straffen en maatregelen. Ook zijn eisen gesteld aan de wijze waarop afzondering ten uitvoer wordt gelegd.

Bevindingen

De inrichting heeft haar sanctiebeleid vastgelegd in richtlijnen waardoor in vergelijkbare omstandigheden vergelijkbare straffen en maatregelen worden opgelegd. In het verleden was het in de praktijk van het detentiecentrum gebruikelijk dat naast de directie ook afdelingshoofden sancties oplegden. De Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) heeft onlangs in enkele uitspraken bevestigd dat de bevoegdheid tot het opleggen van straffen is voorbehouden aan een directiefunctionaris. Sindsdien leggen alleen directieleden straffen op. Voordat een directielid een sanctie oplegt, hoort deze de betreffende vreemdeling.

Vreemdelingen die in afzondering zijn geplaatst, behouden het recht om dagelijks te luchten en om wekelijks bezoek te ontvangen. Afgezonderde vreemdelingen met een verhoogd gezondheidsrisico of een risico van zelfdestructief gedrag worden om het uur gecontroleerd en eventueel, met hun medeweten, onder cameratoezicht gesteld. Dagelijks bezoekt een verpleegkundige de vreemdelingen in afzondering. Indien nodig komt ook de huisarts langs. Hetzelfde geldt voor de psycholoog of de psychiater. Ten tijde van de inspectie bevonden zich een drietal mannelijke vreemdelingen in afzonderingscellen. Een van hen was al twee dagen in honger- en dorststaking. De Ist constateerde dat de detentietoezichthouders en de zorgfunctionarissen het drietal, elk op persoonlijke wijze, kundig en humaan bejegenden.

Alle bijzonderheden en activiteiten van afgezonderde vreemdelingen worden geregistreerd; ook wie op bezoek is geweest en hoe lang.

Zoals genoemd in het paragraaf 2.7 zijn in 2009 in totaal onder observatie

geplaatst: 7 vreemdelingen wegens een dorst- en/of hongerstaking, 15 vreemdelingen in verband met auto-mutilatie, 52 vanwege suïcidale uitlatingen en 13 in verband met een poging tot suïcide. Het aantal opgelegde ordemaatregelen en sancties n.a.v. geweldpleging tussen vreemdelingen onderling was in 2009: 58 voor fysiek geweld en 29 als gevolg van verbaal geweld. Het aantal opgelegde ordemaatregelen en sancties n.a.v. geweldpleging door vreemdelingen tegen personeel was in 2009; 13 voor fysiek geweld en 41 als gevolg van verbaal geweld. In 2009 zijn in totaal 419 maatregelen en sancties opgelegd in het detentiecentrum Zeist waarbij in 261 van de gevallen, dat is 62%, de vreemdeling in afzondering werd geplaatst.¹² In de andere gevallen heeft de vreemdeling de maatregel of straf op cel kunnen uitzitten of werd hij of zij bij wijze van sanctie uitgesloten van deelname aan activiteiten. Het aantal dagen dat een vreemdeling in afzondering doorbrengt, varieert van een enkele dag tot veertien dagen.

De maandcommissaris van de commissie van toezicht krijgt wekelijks een overzicht van de vreemdelingen die op een straf- of observatiecel zijn geplaatst. Veelal brengt de maandcommissaris tijdens zijn of haar bezoek aan de inrichting ook een bezoek aan de ISO-afdeling. Het valt de commissie van toezicht op dat vaak onschuldige incidenten resulteren in grote spanningen en hoog oplopende conflicten tussen vreemdelingen onderling, en tussen vreemdelingen en detentietoezichthouders.

Het disciplinaire beleid wordt in het DC Zeist regelmatig geëvalueerd en daarnaast is er een landelijke werkgroep die het sanctiebeleid in alle detentie- en uitzetcentra evalueert en waar de directie van DC Zeist aan deelneemt.

Discipline

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Het disciplinaire beleid van het DC Zeist is op orde. Voor wat betreft de uitvoering ervan geldt dat in overwegende mate. Weliswaar worden de straffen en maatregelen volgens de voorschriften toegepast, maar het aantal afzonderingen wegens verbaal of fysiek geweld is relatief hoog. Dat roept bij de Inspectie de vraag op of de executieve medewerkers wel voldoende vaardig zijn in het deëscaleren van conflicten opdat agressie wordt voorkomen of beperkt en uiteindelijk de noodzaak tot afzondering vervalt. Paragraaf 4.2 komt daarop terug. De deskundige en humane bejegening op de ISO-afdeling was de inspectie opgevallen.

¹² Het relatief hoge aantal afzonderingen komt mede door de Extra Zorg Afdeling in DC Zeist. Onder de maatregelen vallen ook vreemdelingen die 's nachts voor hun eigen veiligheid in afzondering verblijven en die overdag participeren in het eigen afdelingsprogramma.

De borging voldoet. Het aantal en de aard van de opgelegde sancties worden afdoende gemonitord.

2.9 Klachtafhandeling

Criterium

De Penitentiaire beginselenwet biedt vreemdelingen ex art. 59 Vw de mogelijkheid om in beklag te gaan tegen beslissingen van de directeur van de inrichting. Dit beklag moet dan worden ingediend bij de beklagcommissie van de aan de inrichting verbonden commissie van toezicht (cvt). Behoudens uitzonderingsgevallen moet deze commissie vervolgens binnen vier weken uitspraak doen.

Bevindingen

In de huisregels van het detentiecentrum Zeist is opgenomen op welke wijze de ingesloten vreemdelingen in beklag kunnen gaan en hoe ze contact kunnen krijgen met de commissie van toezicht en de maandcommissaris. In de verkorte huisregels is dat niet het geval. Op alle verblijfsafdelingen is een postvak met formulieren waarvan ingesloten vreemdelingen gebruik kunnen maken als zij met externe organisaties of met inrichtingsfunctionarissen (medische dienst, geestelijke verzorgers) willen spreken. Op dit formulier staat ook de commissie van toezicht vermeld. De vreemdeling kan het verzoekbriefje in een gesloten brievenbus deponeren. In de verkorte versie van de huisregels staat dat post aan de commissie van toezicht in een 'gesloten' envelop aangeleverd mag worden. In de verkorte versie van de huisregels die de nieuw binnengekomen vreemdelingen krijgen uitgereikt staat niet vermeld hoe vreemdelingen in beklag kunnen gaan bij de beklagcommissie van de commissie van toezicht. Desondanks bleek uit de gesprekken met vreemdelingen dat het voor hen duidelijk is hoe zij dat moeten doen. Zij ervaren ook geen belemmering bij het indienen van een klacht.

De beklagcommissie van de commissie van toezicht komt maandelijks bijeen indien er zaken zijn die behandeld moeten worden. Het komt voor dat vreemdelingen zich tijdens de beklagzitting laten bijstaan door een advocaat. Indien nodig wordt ook hier gebruik gemaakt van de tolktelefoon.

Iedere week bezoekt een maandcommissaris het detentiecentrum en indien er veel 'verzoekbriefjes' zijn, komen er zonodig twee maandcommissarissen. Er is geen vaste dag of tijdstip waarop de maandcommissaris de inrichting bezoekt en er is ook geen periodiek spreekuur. De maandcommissaris probeert in alle gevallen bij klachtbrieven te bemiddelen door eerst

met de vreemdeling te spreken en vervolgens te kijken of er in overleg of in samenwerking met inrichtingspersoneel een oplossing mogelijk is. Na afloop brengt de maandcommissaris het afdelingshoofd op de hoogte van de bevindingen of van de eventuele uitkomst van de bemiddeling. Gesprekken tussen vreemdelingen en maandcommissarissen vinden meestal plaats in de spreekkamer op de afdeling. Indien nodig kan de maandcommissaris daarbij een beroep doen op de tolktelefoon.

In het jaarverslag van 2008 noteert de commissie van toezicht dat in totaal 313 klachten vanuit het DC Zeist bij het secretariaat zijn binnengekomen. De klachten waren van zeer uiteenlopende aard. Onderwerpen die veelvuldig aan de orde kwamen, waren vermissing van persoonlijke goederen, plaatsing in afzondering, medische verzorging, vrijheidsbeperkende middelen tijdens transport, bejegening door detentietoezichthouders, voeding en de winkel. In het verleden zijn er klachten geweest over discriminatie van vreemdelingen door bepaalde detentietoezichthouders. De inrichting heeft volgens de commissie in deze zaken adequaat opgetreden.

Van de in totaal 164 ingediende klachten in 2009 is 30% met succes door een maandcommissaris bemiddeld. In zeven gevallen stelde de beklagcommissie de vreemdeling in het gelijk, dat betekent dat 4% van de klachten gegrond is verklaard. De overige gevallen zijn anders afgedaan (bv. ongegrond of niet ontvankelijk verklaard, of overgedragen aan de medisch adviseur van DJI).

De ISt is door middel van een steekproef nagegaan hoe lang het duurde voordat beklagzaken die in 2009 waren ingediend, met een gegrond- of ongegrondverklaring zijn afgedaan. Het ging daarbij in totaal om 24 beklagzaken. In vier van deze 24 gevallen deed de beklagcommissie binnen de wettelijke termijn van vier weken uitspraak. De gemiddelde tijd voordat een klacht is afgehandeld is 43 dagen. De ISt is ook nagegaan in hoeverre de soms lange afhandelingstermijn mogelijk mede wordt veroorzaakt doordat de inrichting veel tijd nodig heeft om het schriftelijke verweer op te stellen. Gemiddeld genomen duurt het twee tot drie weken (16,2 dagen) voordat de inrichting met een verweer komt. Klachten waarin door de beklagrechtter geen beslissing is genomen worden doorgaans binnen de termijn afgehandeld (bemiddeld, ingetrokken en overgedragen).

Maandelijks vergadert de commissie van toezicht in het bijzijn van de directeur. Tijdens het maandelijks overleg van de commissie met de inrichting worden ook het aantal en de aard van de beklagzaken geëvalueerd.

Beklag

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Het beleid voldoet overwegend, maar niet volledig omdat in de verkorte versie van de huisregels niet is omschreven op welke wijze ingesloten vreemdelingen in beklag kunnen gaan en contact kunnen krijgen met de maandcommissaris.

De uitvoering voldoet overwegend omdat de maandcommissarissen regelmatig aanwezig zijn en voor de vreemdelingen zichtbaar zijn. Ook bemiddelen zij actief. De doorlooptijd van beklagzaken waarin de beklagrechtter een beslissing neemt, is doorgaans langer dan de wettelijk gestelde termijn van vier weken. Dit komt vooral doordat de beklagcommissie eenmaal per maand bijeenkomt. Ook de tijd die het detentiecentrum nodig heeft om een schriftelijk verweer in te dienen, draagt hier in beperkte mate aan bij.

De borging van de bemiddelings- en beklagprocedure is overwegend op orde. Weliswaar evalueren de inrichting en de cvt de ingediende klachten, maar een systematische monitoring van de doorlooptijden is gewenst.

Aanbevelingen

Aan DC Zeist

- Neem in de verkorte versie van de huisregels op de mogelijkheid om bij de commissie van toezicht in beklag te gaan.

Aan DC Zeist en de commissie van toezicht

- Monitor de doorlooptijden van de verschillende processtappen in de beklagprocedure en bezie in dat verband verdere mogelijkheden om die procedure te versnellen.

2.10 Conclusie

De rechten van ingesloten vreemdelingen in het DC Zeist worden voor het overgrote deel gerespecteerd en de wettelijke voorschriften worden nageleefd. Dat neemt niet weg dat er enkele belangrijke kwaliteitsverbeteringen mogelijk zijn.

Zo is het activiteitenprogramma beperkt. De verveling onder de ingesloten vreemdelingen is groot en er is te weinig afleiding. Dat leidt ook tot spanningen.

Een tweede zorgpunt betreft het gebrek aan privacy bij een gesprek tussen een ingesloten vreemdeling en een verpleegkundige of geestelijk verzorger. Deze gesprekken vinden veelal op cel plaats.

Een derde zorgpunt betreft het frequent toepassen van afzondering van vreemdelingen, vooral vanwege verbaal of fysiek geweld. Door te investeren in aanvullende trainingen van detentietoezichthouders in agressiebeheer-

sing en deëscalatie van conflicten, zou het mogelijk moeten zijn om vaker dan nu het geval is te voorkomen dat mensen in afzondering moeten worden geplaatst.

Tenslotte verdient de beklagprocedure verbetering. Het duurt doorgaans een tot twee weken langer dan de gestelde wettelijke termijn voordat een vreemdeling uitsluitel krijgt over een beklagzaak die hij of zij bij de commissie van toezicht aanhangig heeft gemaakt.

3

Omgang met ingesloten vreemdelingen

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingkader in op de vraag hoe het gesteld is met de omgang met de vreemdelingen in het DC Zeist. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de kwaliteit van de omgang met en de bejegening van de ingesloten vreemdelingen.

3.1 Screening

Criterium

Zo snel mogelijk na binnenkomst in een inrichting dient een vreemdeling te worden gescreend op gezondheidsrisico's, het vereiste beveiligingsniveau, het risico voor andere ingeslotenen, eventueel zelfdestructief gedrag en de directe persoonlijke en zorgbehoeften.

Bevindingen

De inrichting beschikt niet over een vastgelegd beleid dat het inkomstproces als geheel beschrijft. De procedure voor de medische intake is wel beschreven. Verder is er geen beschreven procedure tot het vaststellen van mogelijke ongeschiktheid voor plaatsing op een meerpersoonscel. DC Zeist heeft geen inkomstenafdeling.

Het personeel van de BAD-afdeling heeft een signalerende functie bij binnenkomst van een vreemdeling met betrekking tot gedrag en bijzonderheden. Het BAD registreert aan de hand van een checklist persoonsgegevens van de binnenvallende vreemdeling.

Het meevoeren van medicijnen is aanleiding de medische intake direct te laten plaatsvinden. In de overige gevallen vindt de medische intake in ieder geval binnen een dag plaats. De medische dienst krijgt vaak informatie van de politie of van een zending inrichting over de fysieke en mentale gesteldheid van een vreemdeling. Bij het bekend zijn van tbc-besmetting gaat de vreemdeling in afzondering of krijgt een plaats op de Extra Zorgafdeling (EZA) met eenpersoonscellen. Ook de vreemdeling zelf geeft informatie over zijn gezondheid.

De bevolkingadministratie (BVA) bepaalt de verblijfsafdeling voor de binnengekomen vreemdeling. Daarna bepaalt de verblijfsafdeling op welke meerpersoonscel de vreemdeling wordt geplaatst. In eerste instantie houdt de verblijfsafdeling daarbij alleen rekening met rookgedrag. Rokers en niet-rokers komen niet op één cel. In het geval dat er meer vrije plaatsen zijn, kan ook de achtergrond als nationaliteit, cultuur en religie een rol

krijgen. Als vreemdelingen verzoeken om plaatsing bij een ander geplaatst te worden, dan wordt dat meestal gehonoreerd. Er is een theoretisch risico dat een vreemdeling al op een meerpersoonscel verblijft en er later een contra-indicatie voor dat gezamenlijk verblijf blijkt. In de praktijk komt dat echter niet tot zelden voor. Bij een contra-indicatie krijgt een vreemdeling een plaats op de EZA.

Naast het informeren van de vreemdeling over de huisregels is het intakegesprek dat de detentietoezichthouder op de verblijfsafdeling heeft, bedoeld om de nieuw binnengekomen vreemdeling 'in kaart te brengen'. Dit gebeurt aan de hand van een standaard intakepakket van formulieren die digitaal beschikbaar zijn en voorafgaand aan ieder gesprek uitgeprint worden. Aan de hand van de formulieren informeert de detentietoezichthouder zich over zaken als naam partner, kinderen, middelengebruik, voorkeur voeding, voorkeur voor deelname aan activiteiten, geloofsovertuiging en eventuele medische bijzonderheden. Het gesprek gaat ook over mogelijk eerdere detentie, medische bijzonderheden, verslaving, gedrag, persoonlijke verzorging, deelname aan activiteitenprogramma en de behoefte aan geestelijke verzorging. Deze informatie wordt samen met informatie over 'wie te waarschuwen in geval van nood' in het geautomatiseerde informatiesysteem TULP opgeslagen. De detentietoezichthouders maken van alle binnenkomende vreemdelingen een klein dossier aan. Indien de vreemdeling aangeeft behoefte te hebben aan een persoonlijk gesprek met een geestelijk verzorger en / of aan bijwoning van een groepsgesprek of dienst dan noteert de detentietoezichthouder dit op een apart formulier en deze geeft dit door aan de betreffende geestelijke verzorger(s).

De terugkeerfunctionaris (TKF) doet, in de regel binnen een week, eveneens een intake bij een nieuw binnengekomen vreemdeling. Deze intake heeft betrekking op de verblijfs geschiedenis in Nederland en op het terugkeerproces. Bijzonderheden brengen zij mondeling aan de medewerkers van de verblijfsafdeling over of via de dagrapportage.

DC Zeist kent geen multidisciplinair overleg waar systematisch alle nieuw binnengekomen vreemdelingen worden besproken. Wel is er elke ochtend een logboekoverleg waaraan de TKF, de aanwezige afdelingshoofden, de directie, het hoofd medische dienst, de psycholoog, de DT&V, de geestelijke verzorging en het IOM (kunnen) deelnemen. Daarin worden bijzonderheden over individuele vreemdelingen uitgewisseld.

De intake op de verblijfsafdeling gaat aan de hand van een intakeformulier. Dit formulier signaleert ook of de medische intake wel of niet heeft

plaatsgevonden. De meerpersoonscelplaatsing is onderwerp van evaluatie geweest en daarbij zijn geen bijzondere problemen gebleken.

Bejegening

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Het beleid op het criterium screening voldoet beperkt. Er zijn weliswaar standaardprocedures en –formulieren voor de afzonderlijke intakes, maar het inkomstproces is niet in zijn geheel beschreven. Ook een procedure tot het vaststellen van mogelijke ongeschiktheid voor plaatsing op een meerpersoonscel ontbreekt.¹³

De uitvoering voldoet overwegend. In het proces van plaatsing op meerpersoonscellen kan de achtergrond als nationaliteit, cultuur en religie meer aandacht krijgen.

De borging voldoet overwegend. Het gehele binnenkomstproces is geen onderwerp van periodieke evaluatie. Ook is er geen multidisciplinair beraad waar binnenkomende vreemdelingen worden besproken. Andere detentiecentra hebben daar goede ervaringen mee (m.n. DC Zaandam en DC Oude Meer).

Aanbevelingen

- Werk de landelijk te beschrijven inkomstenprocedures uit in een inrichtingsbrede beschrijving van het screeningsproces binnen het DC Zeist (incl. een procedure en de criteria voor de plaatsing op een meerpersoonscel) en overweeg daarbij de wenselijkheid van een inkomstenafdeling.
- Overweeg de instelling van een beraad waar nieuw binnengekomen vreemdelingen tijdens een multidisciplinair overleg besproken worden.

3.2 Bejegening

Criterium

Respectvolle bejegening staat centraal bij dit criterium. De bejegening komt in belangrijke mate tot uitdrukking in de wijze waarop het (executieve) inrichtingspersoneel omgaat met ingesloten vreemdelingen. Impliciet betekent dit dat ingesloten vreemdelingen niet mogen worden gediscrimineerd. Voor vreemdelingen is het verder van belang dat de medewerkers voor hen toegankelijk zijn en dat medewerkers alert reageren op (niet altijd expliciete) verzoeken.

¹³ Het in de heroriëntatie op de vreemdelingenbewaring te beschrijven verloop van de inkomstperiode in vreemdelingenbewaring zal een referentiekader bieden voor het gewenste geïntegreerde screeningsbeleid in het DC Zeist.

De directie overlegt regelmatig met (een vertegenwoordiging van) de ingesloten vreemdelingen over de gang van zaken in de inrichting.

Bevindingen

De inrichting beschikt niet over een vastgelegde visie op de bejegening. Dat uit zich onder meer in het feit dat de detentietoezichthouders de ingesloten vreemdelingen soms aanduiden met gedetineerden en dan weer als bewoners of ingeslotenen. Ook zien zij onderling verschillen in bejegening, tussen afdelingen en tussen teams.

Er is geen gerichte aandacht voor de individuele vreemdeling georganiseerd in zoiets als een mentoraat. Bij de Extra Zorgafdeling is er wel per dag een vaste toedeling van de toezichthouders aan de vreemdelingen op de afdeling.

Onder de detentietoezichthouders groeit het besef dat de vreemdelingenbewaring een bestuursrechtelijke maatregel is en geen straf. Dat leidt ook tot een geleidelijk veranderende manier van omgang met de vreemdelingen. Niet iedereen van de toezichthouders kan die omslag maken. Hun opleiding is daar ook niet op afgestemd. Gegeven hun officiële functiebeschrijving als bewaarder/complexbeveiligers is die opleiding primair gericht op fysieke veiligheid. De leiding verwacht van de toezichthouders echter in toenemende mate dat zij oog hebben voor de vreemdelingen, letten op eventuele gedragsveranderingen en spanningen signaleren en daar ook iets mee doen. In de praktijk gebeurt dat steeds meer. Een vreemdeling die het moeilijk heeft, verwijzen zij bijvoorbeeld regelmatig door naar de geestelijke verzorging.

De vreemdelingen ervaren ook dagelijkse aandacht vanuit de toezichthouders. De omgangsvormen zijn normaal en er is tijd voor een praatje. De vreemdelingen onderkennen daarbij dat de toezichthouders weinig kunnen doen aan hun problemen. Zij ervaren geen wezenlijk verschil in bejegening door enerzijds de toezichthouders van G4S en anderzijds de toezichthouders van de Dienst Personele Ondersteuning. Sommigen zien minder ervaring onder de toezichthouders van G4S en dat leidt in stresssituaties sneller tot een rapport, anderen vinden de functionarissen van DPO minder flexibel. De vrouwelijke vreemdelingen ervaren dat niet alle detentietoezichthouders even kloppen voordat ze hun cel binnentreden.

Als de vreemdelingen op hun cel ingesloten zijn, kunnen ze altijd snel via de spreek-luisterverbinding in contact komen met een toezichthouder. Afgezien van enkele incidenten is er van discriminatie door inrichtingspersoneel geen sprake. De directie en afdelinghoofden zijn daar zeer alert op, evenals de commissie van toezicht.

De afdelingshoofden bespreken regelmatig met detentietoezichhouders de omgang met vreemdelingen. Er is geen georganiseerd overleg tussen directie en vreemdelingen over de dagelijkse gang van zaken. Wel is er soms per afdeling een informele vorm van overleg. De afdelingshoofden en de directie zijn met elkaar in gesprek over de invoering van een vorm van georganiseerd overleg tussen directie en vreemdelingen.

Bejegening

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Over het algemeen is de Ist tevreden over de manier waarop de ingesloten vreemdelingen worden behandeld. De bejegening is respectvol en discriminatie komt volgens de betrokkenen niet voor. Bij eventuele incidenten grijpt de directie krachtig in. Bij elkaar genomen voldoet de bejegening dan ook overwegend. Dat geldt echter niet voor het beleid en de borging daarvan. Expliciet bejegeningbeleid ontbreekt en dat leidt tot onwenselijke verschillen in bejegening. De borging voldoet beperkt. Doorslaggevend daarin is het ontbreken van een georganiseerde vorm van overleg tussen de vreemdelingen en de directie.

Aanbevelingen

- Formuleer een visie op de bejegening van ingesloten vreemdelingen met specifieke handelingsrichtlijnen hoe de algemene visie in de praktijk toepassing moet vinden.
- Stel een vorm van georganiseerd overleg in tussen de ingesloten vreemdelingen en de directie.

3.3 Rapportage en documentatie

criterium

De Ist verwacht dat het detentiecentrum een procesbeschrijving met kwaliteitseisen heeft geformuleerd die vastlegt wie met welke frequentie waarover rapporteert, dat het centrum informatie over het verblijf van een ingesloten vreemdeling, zoals dagrapportages, registreert in TULP-selectie, en dat de leiding de kwaliteit van rapportages bewaakt.

Bevindingen

DC Zeist beschikt niet over een procesbeschrijving wie, waarover en met welke frequentie rapporteert over de ingesloten vreemdelingen. In de dagelijkse praktijk rapporteert de verblijfsafdeling bijzonderheden in een dagrapportage. Deze bijzonderheden kopieert men naar het geautomatiseerde informatiesysteem TULP-Selectie. Ook bestaat de gewoonte op afdelingen om per dag over drie vreemdelingen te rapporteren. Bij de EZA maakt men gedragsrapportages in de vorm van dagelijkse aantekeningen.

Rapportage

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Het proces van rapportage en documentatie is nog maar beperkt tot ontwikkeling gekomen. Dat geldt zowel voor het beleid als de uitvoering en borging.

Aanbeveling

- Richt een rapportage- en documentatieproces in verbonden met een multidisciplinair vreemdelingenberaad dat periodiek de toestand van een ingesloten vreemdeling bespreekt.

3.4 Conclusie

Met name het beleid op het aspect omgang met ingesloten vreemdelingen is niet of beperkt tot ontwikkeling gekomen. Wel zijn de ingesloten vreemdelingen over het algemeen tevreden over de vriendelijke wijze van bejegening door de toezichthouders. Ze zien geen wezenlijk verschil tussen detentietoezichthouders van de Dienst Personele Ondersteuning en die van G4S. De bejegening is respectvol en discriminatie komt volgens de betrokkenen niet voor. Bij eventuele incidenten grijpt de directie krachtig in. Het geheel van rapportage en documentatie over vreemdelingen krijgt nog te weinig aandacht in het DC Zeist. Ook geeft de Ist in overweging om een multidisciplinair vreemdelingenberaad te introduceren.

4

Interne veiligheid

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingkader in op de vraag hoe het gesteld is met de interne veiligheid in het DC Zeist, inclusief de bestrijding van drugs binnen de inrichting. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de interne veiligheid en de bestrijding van drugs.

4.1 Preventie en beheersing van calamiteiten

Criterium

Iedere inrichting dient te beschikken over systemen en procedures om de veiligheid van ingesloten, medewerkers en bezoekers te waarborgen. De laatste jaren is het beleid van de DJI met betrekking tot brandveiligheid en brandveiligheidsvoorzieningen aangescherpt. Expliciet is bepaald dat inrichtingen ten minste dienen te beschikken over een geldende gebruikersvergunning, een gekwalificeerde en geoefende bedrijfshulpverleningsorganisatie (BHV), en een calamiteitenplan inclusief heldere en geoefende procedures met betrekking tot de inzet van externe hulpverleningsdiensten.

Bevindingen

In september 2009 heeft een extern auditteam van DJI de beveiligingsprocessen binnen het DC Zeist doorgelicht en getoetst aan de landelijk geldende richtlijnen. De IST heeft de uitkomsten van deze Externe Security Audit (ESA) bij haar oordeel over de interne veiligheid betrokken en heeft daarnaast zelf inrichtingsfunctionarissen geïnterviewd en relevante documenten ingezien.

De algemene conclusie van de ESA is dat het beveiligingsprofiel van het DC Zeist nog niet volledig voldoet aan de landelijk geldende veiligheidsnormen. De uitvoeringsvoorschriften en de uitvoeringspraktijk zijn overwegend, maar nog niet geheel op orde. Hetzelfde geldt voor controle van en het toezicht op de uitvoeringspraktijk. Ten tijde van het inspectiebezoek was de inrichting doende om naar aanleiding van de ESA een plan van aanpak op te stellen.

De inrichting beschikt over calamiteitenplannen. De calamiteitenplanning voldoet echter nog niet geheel aan de door DJI gestelde eisen en het landelijk geldende format.

In het kader van de brandveiligheid heeft de gemeente een gedoogvoorziening afgegeven voor de beide detentievoorzieningen (gebouw 4 en 52). Voor gebouw 4 is deze geldig tot 2016. Een vergunning voor hoofdgebouw 50 is

aangevraagd.

Alle cellen beschikken over een rookmelder, een sprinklerinstallatie en een spreek-luisterverbinding waarvan ingesloten vreemdelingen gebruik kunnen maken om contact te leggen met toezichhoudend personeel. De waargenomen evacuatie routes waren vrij van obstakels.

Er is een bedrijfshulpverleningsorganisatie binnen de inrichting. De inrichting beschikt permanent over het vereiste aantal gekwalificeerde BHV-leden. Verder hebben alle executieve medewerkers een BHV-training gevolgd. Jaarlijks is er een herhalingsdag. De geïnterviewde medewerkers gaven aan dat zo'n herhalingsdag in hun ogen te beperkt is. De BHV-herhalingsstrainingen dienen wat hen betreft vaker en/of langer te duren.

Er wordt geoefend in het beheersen van calamiteiten aan de hand van een oefenjaarplan. In de jaarplanning is 44 keer per jaar een ontruimingsoefening opgenomen. Tussendoor vinden kleinere oefeningen plaats. De brandweer en de lokale politie oefenen ook mee. De oefeningen worden na afloop geëvalueerd en leiden zonodig tot aanvullende maatregelen. De leidinggevenden van het commerciële beveiligingsbedrijf G4S en van DPO (DJI) hebben het voornemen om er op toe te gaan zien dat zoveel mogelijk detentietoezichthouders daadwerkelijk op enig moment aan een oefening meedoen.

Ten tijde van het inspectiebezoek heeft zich in gebouw 4 een brand voorgedaan. Een ingesloten vreemdelingen had zijn matras in brand gestoken. Als gevolg van de rookontwikkeling moesten een verblijfsafdeling worden ontruimd. De daar verblijvende vreemdelingen zijn ondergebracht op de afdeling van gebouw 4 die tijdelijk buiten gebruik was gesteld. Zeven personeelsleden moesten ter observatie naar het ziekenhuis worden vervoerd. De ISt is (op gepaste afstand) getuige geweest van de afhandeling van de brand en heeft kunnen vaststellen dat de samenwerking met de aanwezige politie en brandweer soepel verliep. De aanpak van de brand is naderhand geëvalueerd. Alle partijen wisten wat van hen werd verwacht en handelden daar ook naar. De brandweer heeft de inrichtingsdirectie daar na afloop mee gecompimenteerd. De nazorg voor de geëvacueerde vreemdelingen en het betrokken personeel heeft voldoende aandacht gekregen.

Voor wat betreft de borging van het BHV-beleid is van belang te melden dat er in 2006 een integrale Risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) is gedaan. Nadien is ervoor gekozen om RI&E's op deelgebieden uit te voeren. In 2009 is de bedrijfshulpverlening aan een RI&E onderworpen. Op basis hiervan heeft de Arbo Unie de inrichting het cijfer 8,5 gegeven voor de aandacht voor BHV. Naar aanleiding van de RI&E BHV is een plan van aanpak

opgesteld dat ten tijde van het inspectiebezoek nog in uitvoering was. Voor 2010 staan RI&E's voor de beveiliging en de medische dienst op stapel. De Rijksgebouwendienst heeft in 2009 drie gebouwen aan een brandveiligheidsscan onderworpen. Al deze drie scans resulteerden in een positieve algemene indruk van de brandveiligheid.

Calamiteiten

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Het DC Zeist beschikt over de nodige procedures om calamiteiten te voorkomen en te beheersen. Deze voldoen echter nog niet geheel aan de door DJI gestelde eisen. De uitvoering is op orde. Voor wat betreft de borging geldt dat er voldoende wordt geoefend en dat deze oefeningen ook worden geëvalueerd. Ook de afgenomen ESA, de RI&E BHV en de brandveiligheidsscans van Rijksgebouwendienst hebben het nodige evaluatiemateriaal opgeleverd. Ervan uitgaande dat de verbeterpunten uit de ESA door het detentiecentrum voortvarend zullen worden opgepakt, doet de IST geen nadere aanbevelingen met betrekking tot de preventie en de beheersing van calamiteiten.

4.2 Agressiebeheersing

criterium

Een concentratie van mensen met verschillende achtergrond en uiteenlopende belangen in een gesloten inrichting kan eerder tot conflictsituaties leiden dan in de vrije samenleving. Om die reden geven de European Prison rules aan dat er procedures moeten zijn die de veiligheid van personen in een inrichting verzekeren en het risico van geweld tot een minimum beperken. De IST beoordeelt onder meer de inrichtingspraktijk ter voorkoming en beheersing van geweld, bedreiging en intimidatie tussen ingesloten vreemdelingen. Ook beoordeelt de IST of er in de inrichting voldoende (toe)zicht is op locaties in het gebouw die kwetsbaar zijn voor onderlinge agressie zoals trappenhuis, recreatieruimten, telefoons en douches. De toepassing van geweld en het aanbrengen van mechanische middelen is geregeld in ministeriële regelingen. Tenslotte verwacht de IST dat een inrichting beschikt over een goed geoutilleerd IBT dat binnen 30 minuten inzetbaar is en dat de medewerkers vaardig zijn in het praktisch penitentiair optreden (PPO)¹⁴.

¹⁴ Het IBT is een groep speciaal opgeleide medewerkers van het DC. Het IBT wordt in staat gebracht om met zo min mogelijk geweld en met behulp van een speciale (ME) uitrusting op te treden bij crises. PPO is vaardigheid in het handelen en/of nalaten door medewerkers bij (potentiële) geweldsincidenten met en tussen ingesloten vreemdelingen.

Bevindingen

Er zijn lokale instructies voor het gebruik van geweld en voor de toepassing van gewelds- en mechanische middelen. Ook is er een schriftelijke instructie voor het hanteren en deëscaleren van conflicten. Alle instructies zijn voor de medewerkers op het intranet van het detentiecentrum in te zien.

Het detentiecentrum beschikt over een intern bijstandsteam (IBT) dat zonodig kan worden ingezet als het gebruik van geweld (smiddelen) nodig is. In 2009 is dat in totaal 33 keer gebeurd. Detentietoezichthouders en beveiligingsmedewerkers van zowel de Dienst Personele Ondersteuning als van G4S zijn getraind als lid van het IBT. De in september 2009 afgenomen Externe Security Audit is in alle opzichten positief over het IBT in het DC Zeist. Elke IBT-inzet wordt direct na afloop geëvalueerd. De ingesloten vreemdelingen geven aan dat het geweldsgebruik door het personeel proportioneel en gepast is. Bij eventuele plaatsingen in afzondering van vreemdelingen let de medische dienst hier ook op.

Afgezien van het IBT dat zonodig geweld toepast, is het de bedoeling dat alle medewerkers die contact hebben met ingesloten vreemdelingen regelmatig deelnemen aan personeelssport en fysieke weerbaarheidstraining. Deze activiteit is elke veertien dagen in het dienstrooster opgenomen. Inmiddels is vastgelegd dat elke executieve medewerker, zowel van de Dienst Personele Ondersteuning als van G4S, jaarlijks tien maal aan de personeelssport dient deel te nemen. Een afdelingshoofd monitort de deelname. In het verleden werden aan de medewerkers van G4S minder strikte eisen gesteld voor wat betreft de fysieke weerbaarheid. Inmiddels vindt er een inhaalslag plaats, waarbij alle G4S-medewerkers alsnog een cursus elementaire zelfverdediging volgen. Executieve en leidinggevende medewerkers, waarmee de Ist heeft gesproken, gaven aan dat in de praktijk de ingeroosterde sporturen niet altijd doorgang vinden, omdat de personeelsbezetting dat op dat moment niet toelaat.

De fysieke fitheid wordt getoetst door deelname aan een fitheidstest (FitKit). Slagen voor deze test is bij toetreding tot de Dienst Personele Ondersteuning verplicht, maar de test wordt niet jaarlijks herhaald. Medewerkers van G4S zijn met ingang van 2009 wel verplicht om jaarlijks een fitheidstest af te leggen. In 2009 is 69% van de G4S-deelnemers daarvoor geslaagd.

Minstens even belangrijk als het beheersen van conflicten is het deëscaleren ervan en het voorkomen dat geweld moet worden gebruikt. Een aantal van de gesprekspartners van de Ist signaleert dat sommige detentietoezichthouders in dit opzicht aanvullende training nodig hebben. Te vaak zouden zij in conflictsituaties met ingesloten vreemdelingen de confrontatie aangaan.

De ISt is als onderdeel van haar inspectie nagegaan of er voldoende toezicht is op risicovolle plaatsen in de inrichting. Er is binnen de inrichting slechts beperkt cameratoezicht. Op de verblijfsafdelingen en op de gangen waar vreemdelingen voor deelname aan activiteiten passeren, houden personeelsleden toezicht.

De ingesloten vreemdelingen en het personeel voelen zich over het algemeen veilig in de inrichting. De in 2007 afgenomen survey laat zien dat destijds 31% zich (zeer) onveilig voelde binnen de inrichting.

Agressie-beheersing

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Instructies om agressie en geweld te beheersen zijn aanwezig. Daarmee voldoet het beleid met betrekking tot het criterium agressiebeheersing. Uitvoering en borging voldoen overwegend, maar nog niet geheel. Punt van zorg blijven de fysieke fitheid en weerbaarheid van het executieve personeel. Ongeveer eenderde van de medewerkers van G4S heeft in 2009 de FitKit niet met succes afgelegd. Verder vindt de ISt het wenselijk dat deze test jaarlijks bij medewerkers van de Dienst Personele Ondersteuning wordt herhaald. Tot nu toe is dat niet het geval. In paragraaf 2.8 gesignaleerd dat het aantal afzonderingen wegens verbaal of fysiek geweld relatief hoog is. Dat roept bij de Inspectie de vraag op of de executieve medewerkers wel voldoende vaardig zijn in het deëscaleren van conflicten opdat agressie wordt voorkomen of beperkt, en uiteindelijk de noodzaak tot afzondering vervalt.

Dat neemt niet weg dat de meeste medewerkers en ingesloten vreemdelingen zich binnen de inrichting veilig voelen.

Aanbevelingen

- Stel zeker dat medewerkers kunnen deelnemen aan de sport en de weerbaarheidstraining en neem bij alle detentietoezichthouders en beveiligingsmedewerkers jaarlijks de FitKit af.
- Investeer in aanvullende trainingen van detentietoezichthouders in agressiebeheersing en deëscalatie van conflicten.

4.3 Drugsontmoediging

Criterium

Vanwege het potentiële risico dat handel en gebruik van drugs de orde en veiligheid binnen de inrichting in gevaar brengen, verwacht de ISt dat de inrichting beleid heeft om handel en gebruik van drugs te bestrijden en dat de inrichtingsdirectie ook een realistisch beeld heeft van de aanwezigheid van drugs.

Bevindingen

De inrichting heeft geen specifiek beleid dat is gericht op het bestrijden van drugs.

Ook landelijk zijn hiervoor geen richtlijnen. Binnen de gehele sector worden geen urinecontroles gehouden. Er zijn weliswaar richtlijnen voor dagelijkse en bijzondere celinspecties, voor het fouilleren van vreemdelingen en voor het toezicht tijdens het bezoek, maar deze richtlijnen hebben een ruimere betekenis dan het voorkomen van de invoer en de aanwezigheid van drugs.

Ingesloten vreemdelingen worden na het relatiebezoek en na het tijdelijk verlaten van de inrichting gefouilleerd en op indicatie gevisiteerd. Dat neemt niet weg dat overdracht van drugs tijdens het relatiebezoek mogelijk is. Dat komt doordat het bezoek niet wordt gefouilleerd en er tijdens het bezoek, vanwege het ontbreken van contactbelemmerende voorzieningen fysiek contact, mogelijk is.

Grondige celcontroles vinden systematisch plaats. Slechts af en toe worden daarbij drugs aangetroffen. Vrijwel altijd gaat het daarbij om softdrugs.

De inrichtingsfunctionarissen en de ingesloten vreemdelingen waarmee de ISt heeft gesproken, zijn het erover eens dat er nauwelijks drugs in de inrichting aanwezig zijn. Functionarissen die eerder binnen het gevangeniswezen werkzaam zijn geweest, signaleren in dit opzicht een groot verschil met penitentiaire inrichtingen.

Drugs-ontmoediging

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Binnen het DC Zeist worden bij celcontroles en bij controles tijdens en na bezoek van buiten weinig drugs gevonden. De vraag is of het in dat geval wenselijk is om door middel van urinecontroles stelselmatig vast te stellen in hoeverre er toch drugs worden gebruikt. De ISt meent dat daartoe in het DC Zeist geen aanleiding is, temeer dat het afnemen van urinecontroles naar verwachting extra spanningen zal opleveren onder de gedetineerdenbevolking en afbreuk doet aan het bestuursrechtelijke karakter van de vreemdelingenbewaring. Wel meent de ISt dat het mogelijk moet zijn om bij vermoeden van druggebruik, een urinecontrole af te nemen. Daartoe zal de inrichting nader beleid moeten formuleren, inclusief een protocol voor het afnemen van een urinecontrole.¹⁵

Door het invoeren van de mogelijkheid om op indicatie urinecontroles af te nemen zullen uitvoering en borging van de drugsbestrijding nog verder versterkt kunnen worden.

¹⁵ Deze benadering correspondeert met de beleidsreactie op het inspectierapport over het DC Zaandam, die de staatssecretaris van Justitie op 17 februari jl. naar de Tweede Kamer heeft gezonden.

Aanbeveling

Ontwikkel nader beleid om in individuele gevallen bij ingesloten vreemdelingen een urinecontrole af te kunnen nemen.

4.4 Conclusie

De inrichting beschikt over beleid en instrumenten om calamiteiten en agressie binnen de inrichting te voorkomen en te beheersen. Over het algemeen zijn deze op orde. Wel is het nodig de fysieke conditie en weerbaarheid van executieve personeelsleden op het gewenste peil te brengen en te houden, en hen extra te trainen in agressiebeheersing en deëscalatie van conflicten.

Hoewel er slechts beperkt drugs in de inrichting aanwezig zijn, vindt de IST het van belang dat de inrichting nader beleid ontwikkelt om in individuele gevallen door middel van urinecontroles het gebruik van drugs vast te kunnen stellen.

5

Voorkomen onttrekking

Dit hoofdstuk gaat in op de vraag hoe het gesteld is met de maatschappijbeveiliging in het DC Zeist. Daarbij gaat het erom of de inrichting afdoende voorzieningen heeft om te voorkomen dat ingesloten vreemdelingen zich aan de vrijheidsbeneming kunnen onttrekken.

Criterium

De directie Bijzondere Voorzieningen (DJI) heeft zich aangesloten bij het veiligheidsbeleid van de sectordirectie Gevangeniswezen. Vanwege een toenemend aantal ontvluchtingen heeft de sectordirecteur gevangeniswezen in 2006 expliciet vastgesteld welke maatregelen penitentiaire inrichtingen moeten treffen om ontvluchtingen te voorkomen.¹⁶ Om de uitvoering hiervan te toetsen worden externe security audits (ESA's) gehouden.¹⁷

Bevindingen

Zoals in het voorgaande hoofdstuk is gemeld, heeft in september 2009 een extern auditteam van DJI de beveiligingsprocessen binnen het DC Zeist doorgelicht en getoetst aan de landelijk geldende richtlijnen. De algemene conclusie van deze Externe Security Audit (ESA) is dat de uitvoeringsvoorschriften en de uitvoeringspraktijk overwegend, maar nog niet geheel op orde zijn. Hetzelfde geldt voor de controle van en het toezicht op de uitvoeringspraktijk. Ten tijde van het inspectiebezoek was de inrichting doende om naar aanleiding van de ESA een plan van aanpak op te stellen.

Kritische processen, zoals celcontroles, controle tijdens relatiebezoek, toezicht tijdens het luchten en de aanwezigheidscontroles zijn beschreven. In het teamoverleg van de executieve medewerkers komen de dienstinstructies regelmatig aan de orde. Desondanks constateert de ESA dat medewerkers niet altijd op de hoogte zijn van voor hen relevante dienstinstructies. Ook het toezicht op een juiste naleving dient te worden aangescherpt. Dat laatste geldt met name voor de toegangscontrole, het inkomstenproces, het relatie- en ambtelijk bezoek, het luchten en de aanwezigheidscontrole van vreemdelingen. De ESA beveelt met betrekking tot deze kritische veiligheidsprocessen bovendien aan om de geldende dienstinstructies jaarlijks te evalueren en znodig bij te stellen.

---

¹⁶ Rapportage 'taskforce penitentiaire scherpte', directie gevangeniswezen DJI, mei 2006, herzien in 2008. De DBV heeft zich bij de uitgangspunten aangesloten, met uitzondering van het drugsbestrijdingsbeleid (er worden geen urinecontroles afgenomen) en van het gijzelingsbeleid.

¹⁷ Een externe security audit is een systematische intercollegiale doorlichting van de stand van de beveiligingsvoorzieningen van een inrichting aan de hand van een specifieke methode (Haagse methodiek).

Met betrekking tot de celinspecties is het oordeel van de ESA positiever. Naast periodieke grondige inspecties, zijn er dagelijkse controles van alle cellen. Tijdens de dagelijkse controles mogen de ingesloten vreemdelingen op hun cel blijven; tijdens de grondige inspecties niet. De ingeslotenen worden dan wel geïnformeerd over de inspectie en over de uitkomsten daarvan.

De ESA geeft aan dat inspecties van andere verblijfsruimten niet conform de daarvoor geldende dienstinstructies gebeurt.

De Ist heeft geconstateerd dat medewerkers de identiteit van de ingesloten vreemdelingen zowel voor als na het bezoek door middel van biometrie controleren. Ook krijgen zij een identiteitspasje mee naar het bezoek. Hierdoor zijn persoonsverwisselingen met bezoekers nagenoeg uitgesloten. Desondanks dienen de ingesloten vreemdelingen tijdens het bezoek een apart hesje te dragen. Zoals eerder is gemeld, ervaren sommigen van hen dat als stigmatiserend.

Om te voorkomen dat het bezoek contrabande de inrichting binnensmokkelt, wordt het bezoek bij binnenkomst van de inrichting gedetecteerd en worden de ingeslotenen na afloop van het bezoek gefouilleerd en soms gevisiteerd. Voor dat laatste is toestemming van het afdelingshoofd vereist.

Vanuit veiligheidsoptiek zijn het luchten en de aanwezigheidscontrole van vreemdelingen kritische processen. Vreemdelingen kunnen dagelijks een dagdeel luchten op een luchtplaats. Deze overzichtelijke luchtplaats -is aan de zijkanten en aan de bovenkant voorzien van tralies. Ook is er voortdurend toezichthoudend personeel aanwezig.

Aanwezigheidscontrole vindt in principe vijfmaal per dag plaats: om 7:00, uur, 8:00 uur, 12:00 uur, 17:00 uur en 23:00 uur.

De technische en materiële beveiligingsvoorzieningen waren ten tijde van het inspectiebezoek niet allemaal op orde. Eerder in dit rapport is al geconstateerd dat er om gebouw 4 tijdelijke concertina's lagen, die werden vervangen door een volwaardig penitentiair hekwerk, inclusief cameratoezicht. In de toekomst zal de buitenbeveiliging van het complex verder verbeteren, als er nieuwbouw plaatsvindt en alle detentiegebouwen binnen één gemeenschappelijke muur worden gebracht. Een belangrijk manco dat door zeer veel gesprekspartners van de Ist naar voren is gebracht, betreft het disfunctioneren van veel personen- zoek-installaties (PZI). Aan de Ist is gemeld dat nog slechts een kwart van de beschikbare PZI's bruikbaar is. Zeer recent heeft de directie van de inrichting van de directie Bijzondere Voorzieningen (DJI) toestemming gekregen om de PZI's te vervangen.

Een aantal inrichtingsfunctionarissen heeft de Ist gewezen op de sterke gerichtheid op strikte toepassing van dienstinstructies door de beveiligingsfunctionarissen van de inrichting. Die zouden te strikt vasthouden aan de strikte veiligheidsprotocollen en onvoldoende bereid zijn om in daartoe aangewezen gevallen een uitzondering te maken op de geldende regels. Een voorbeeld daarvan is een onaangekondigd buitenlands relatiebezoek van ingesloten vreemdelingen dat de toegang tot de inrichting wordt geweigerd. Een ander, schrijnender voorbeeld is het bezoek van een blinde vrouwelijke vreemdeling aan het ziekenhuis inclusief broekstok en koppelboeien. De directie heeft in het eindgesprek aangegeven dit soort incidenten te betreuren.

Voorkomen onttrekking

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

De algemene conclusie van de Externe Security Audit (ESA) is dat de uitvoeringsvoorschriften en de uitvoeringspraktijk overwegend, maar nog niet geheel op orde zijn. Hetzelfde geldt voor controle van en het toezicht op de uitvoeringspraktijk. De Ist neemt deze conclusies over. Wel heeft zij vastgesteld dat de inrichting doende is om de gesignaleerde tekortkomingen te verbeteren. Veiligheidsvoorzieningen kunnen ook doorschieten. Een voorbeeld daarvan is het stringente veiligheidsbeleid bij ziekenhuisbezoek van vreemdelingen. De Dienst Vervoer en Ondersteuning (DV&O) van DJI hanteert een standaardprotocol voor dergelijk transport, of het nu om strafrechtelijk of om bestuursrechtelijk ingeslotenen gaat. De Ist is van mening dat de directeur van de inrichting als daar aanleiding toe is, moet kunnen afwijken van dit protocol.

Aanbeveling

Aan de Dienst Justitiële Inrichtingen (DV&O)

Nuanceer het veiligheidsprotocol bij ziekenhuistransport van ingesloten vreemdelingen en bied de locatiedirecteur de mogelijkheid om in voorkomende gevallen na afweging van de veiligheidsrisico's van dit protocol af te wijken.

6

Vorbereitung terugkeer

Het doel van de vreemdelingenbewaring is het beschikbaar houden van de vreemdelingen ten behoeve van het uitzettingsproces. De Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) is belast met de feitelijke voorbereiding van het vertrek. Ook de International Organisation for Migration (IOM) speelt daarbij een rol. Rechtskundige bijstand voor de ingesloten vreemdelingen is een belangrijke randvoorwaarde voor het juiste verloop van het uitzettingsproces. Het Juridisch Loket geeft daarbij advies.

Dit hoofdstuk beantwoordt de vraag hoe het detentiecentrum Zeist het uitzettingsproces faciliteert.

criterium

Om het terugkeerproces zo soepel mogelijk te laten verlopen hebben de detentiecentra voor vreemdelingen terugkeerfunctionarissen in dienst. Het is van belang dat de taken van deze functionarissen helder zijn beschreven. Verder moeten medewerkers van de DT&V voldoende toegang hebben tot de ingesloten vreemdelingen. Hetzelfde geldt voor externe partijen, zoals de IOM en het Juridisch Loket.

In haar toetsingskader heeft de Ist ook de verwachting opgenomen dat vreemdelingen voldoende mogelijkheden hebben om in verband met hun terugkeer relevante informatie te verkrijgen, inclusief informatie over het thuisland.

Lang niet alle ingesloten vreemdelingen worden Nederland uitgezet. Dan is een landelijk vastgestelde werkwijze opheffing vreemdelingenbewaring van toepassing. De Ist stelt vast of deze werkwijze in de praktijk wordt gevolgd.

Bevindingen

Terugkeerfunctionarissen

Het DC Zeist beschikt over vier terugkeerfunctionarissen. Aan gebouw 52 zijn twee terugkeerfunctionarissen gekoppeld. Daarnaast hebben de vrouwen- en de mannenafdeling van gebouw 4 elk een eigen terugkeerfunctionaris. Het is de taak van de terugkeerfunctionarissen om de vreemdeling vanaf het begin van de bewaring te ondersteunen tijdens de detentie en bij het terugkeerproces. De wijze waarop de terugkeerfunctionarissen in het DC Zeist hun rol opvatten en hun taak in de praktijk invullen verschilt sterk van elkaar. Daarbij helpt het niet dat op landelijk niveau nog geen heldere afspraken zijn gemaakt over een uniforme taakomschrijving. Feitelijk zijn terugkeerfunctionarissen casemanagers die materiële en immateriële steun bieden in het terugkeerproces. Terugkeerfunctionarissen worden gezien als een soort van sociaal-maatschappelijk werkers. In 2009 heeft DBV-breed een TKF-conferentie plaatsgevonden waarbij zowel met terugkeerfunctionarissen als met ketenpartners is gesproken over de wenselijke functieinhoud van de TKF. De terugkeerfunctionarissen geven aan dat het wenselijk zou zijn als er op landelijk niveau verder overleg zou plaatsvinden over de

invulling van hun taak en over wenselijke aanvullende opleidingen.

In beginsel hebben de terugkeerfunctionarissen binnen 24 uur een intakegesprek met in het detentiecentrum binnengekomen vreemdelingen. Zij geven dan aan de hand van een checklist uitleg over de reden van inbewaringstelling en over het verloop van het verdere uitzettingsproces. Ook maken zij de rollen duidelijk van de DT&V en van het IOM in dat proces. Indien een vreemdeling aangeeft vrijwillig te willen terugkeren, dan brengt de terugkeerfunctionaris de vreemdeling in contact met het IOM. Na het intakegesprek hebben de terugkeerfunctionarissen in principe geen systematisch contact meer met de vreemdelingen.

In de praktijk blijkt dat de vreemdelingen nog wel regelmatig vragen hebben en, via de sprekersbriefjes, om een onderhoud vragen of een terugkeerfunctionaris aanschieten als die over de afdeling loopt. Uit de interviews van de Ist bleek dat veel ingesloten vreemdelingen bekend zijn met de terugkeerfunctionaris. De terugkeerfunctionarissen zijn makkelijk benaderbaar al wordt wel opgemerkt dat zij vaak niets voor je kunnen betekenen als je niet terug wilt naar het land van herkomst. Voor vreemdelingen is het niet altijd helder wat de rolverdeling is tussen de terugkeerfunctionarissen en de DT&V.

Dagelijks nemen de terugkeerfunctionarissen deel aan het logboekoverleg waar vreemdelingen worden besproken die extra zorg of begeleiding nodig hebben. DT&V neemt ook deel aan het logboekoverleg zodat dagelijks de werkzaamheden van DT&V en de terugkeerfunctionarissen op elkaar kunnen worden afgestemd. De terugkeerfunctionarissen voeren daarnaast regelmatig overleg met de directie om eventuele knelpunten, zowel praktisch als inhoudelijk, te bespreken.

Binnen het detentiecentrum geven de terugkeerfunctionarissen sinds kort invulling aan een 'servicebalie'. Dat betekent dat zij (meestal telefonisch) bereikbaar zijn om vragen en verzoeken van partijen buiten de inrichting te behandelen. Dit kan bijvoorbeeld inhouden dat zij bemiddelen als er bijzondere verzoeken zijn voor bezoek aan vreemdelingen. De terugkeerfunctionarissen geven daarbij aan nog onvoldoende eigen "doorzettingmacht" te hebben om in bijzondere gevallen af te wijken van voorgeschreven (veiligheids)procedures.

De Dienst Terugkeer en Vertrek(DT&V)

De DT&V is verantwoordelijk voor het verwijderingsproces van illegale vreemdelingen en vreemdelingen die geen rechtmatig verblijf in Nederland hebben. Er zijn in het DC Zeist negentien personen werkzaam bij de DT&V.

De groep bestaat uit tien regievoerders, twee senior regievoerders, een afdelingsmanager en zes ondersteunende medewerkers. DT&V is sinds eind april 2009 werkzaam binnen de muren van het detentiecentrum. Voorheen werkte de dienst vanuit een kantoorlocatie buiten de inrichting. Zodra een vreemdeling door de politie of door de Koninklijke Marechaussee wordt overgebracht naar het detentiecentrum Zeist, ontvangt de DT&V binnen een tot twee dagen eerst digitaal een overdrachtdossier waarna per post een papieren exemplaar volgt. Vervolgens stelt de DT&V een regievoerder aan die het dossier analyseert en een afspraak maakt voor een gesprek met de vreemdeling. Binnen zeven dagen na binnenkomst in het detentiecentrum vindt er een gesprek plaats tussen de regievoerder en de vreemdeling. Daarna is er periodiek contact. De regievoerders zijn niet gekoppeld aan bepaalde afdelingen.

De regievoerders van de DT&V zijn tevreden over de samenwerking met de inrichting; deze is open en constructief. Zo is dagelijks een vertegenwoordiging van de DT&V aanwezig bij het ochtendoverleg en het logboekoverleg van het detentiecentrum. Verder heeft de DT&V structureel en ad hoc overleg op casusniveau met terugkeerfunctionarissen en met medewerkers van de bevolkingsadministratie. Omgekeerd hebben de terugkeerfunctionarissen inzage in het DT&V rapportage systeem. Het feit dat de verschillende terugkeerfunctionarissen op eigen wijze invulling geven aan hun taak is voor de DT&V niet behulpzaam. Zeker omdat de werkzaamheden van terugkeerfunctionarissen en regievoerders van DT&V in elkaars verlengde liggen en het soms lijkt dat taken niet veel van elkaar verschillen, is het volgens de regievoerders nodig dat er duidelijkheid komt in de taakverdeling; niet in de laatste plaats voor de ingesloten vreemdelingen.

De International Organisation for Migration (IOM)

De IOM zet zich wereldwijd in voor een ordelijke en humane migratie en ondersteunt in dat verband zowel de komst van vreemdelingen naar Nederland als hun vertrek. Vreemdelingen die vrijwillig willen vertrekken kunnen zich melden bij de IOM voor logistieke ondersteuning. De IOM zet zich primair in voor vreemdelingen die niet in vreemdelingenbewaring zijn gesteld. Hun inzet in detentiecentra is in beginsel een tijdelijk project, dat met gelden van het ministerie van Justitie en van de EU mogelijk is gemaakt. Het werk van de IOM en van de DT&V in het DC Zeist liggen in elkaars verlengde, waarbij de IOM zich concentreert op alle vreemdelingen die meewerken aan hun terugkeer.

Twee dagen per week is er een medewerker van de IOM in het detentiecentrum aanwezig om vreemdelingen te informeren over / bij vrijwillige terugkeer. De terugkeerfunctionaris is degene die de ingesloten vreemdelin-

gen als eerste attendeert op de aanwezigheid en de rol van de IOM. De IOM houdt zelf ook spreekuur (aanvraag via verzoekbriefje) en maandelijks voorlichtingsbijeenkomsten voor pas in het detentiecentrum binnengekomen vreemdelingen. Tijdens deze bijeenkomsten, die bij de komst van een inkomstenafdeling wekelijks gehouden zullen worden, probeert de IOM zo openhartig mogelijk te zijn over de voor- en nadelen van vertrek. Op elke afdeling hangt een affiche over de IOM en daarnaast zijn er infosheets beschikbaar in negen talen. De medewerkers van de IOM zijn d.m.v. het dragen van een IOM keycard goed herkenbaar als zij over de afdelingen lopen. Daarnaast is het de bedoeling dat in de toekomst informatie over de IOM via een film onder de aandacht van de vreemdelingen wordt gebracht. Indien vreemdelingen zelfstandig de beslissing hebben genomen om mee te werken aan vertrek kunnen zij zich melden bij de IOM. Indien zij binnen 28 dagen nadat de beslissing is gevallen dat zij het land moeten verlaten zich tot de IOM wenden is het mogelijk om in aanmerking te komen voor een herintegratiebudget (de HRT-regeling). Tijdens het proces van vrijwillige terugkeer probeert de IOM de vreemdeling regelmatig op de hoogte te houden van de voortgang. In 2007 is de IOM gestart met een Europese database van informatie over herkomstlanden¹⁸. Vreemdelingen hebben via de IOM medewerkers toegang tot deze informatie. Ongeveer tien procent van de populatie die vertrekt uit detentiecentra in Nederland, doet dat via de IOM.

Het contact en de samenwerking met de directie is in de afgelopen jaren verbeterd en is nu uitstekend. De IOM-medewerkers hebben vrije toegang tot de afdelingen, worden betrokken bij het ochtendoverleg en kunnen eventuele knelpunten makkelijk met de directie bespreken. Het feit dat het kantoor van de IOM in hetzelfde gebouw zit als de directie en andere functionarissen, is functioneel.

Het Juridisch Loket

Het Juridisch Loket is een eerstelijns rechtshulpvoorziening waar vreemdelingen wekelijks tijdens het spreekuur terecht kunnen met juridische vragen. Het loket wordt gefinancierd door het ministerie van Justitie. Er zijn in totaal drie vertegenwoordigers van het Juridisch Loket werkzaam in het detentiecentrum Zeist en bij toerbeurt houden zij in principe eenmaal per week spreekuur in de inrichting. Het is hun taak om juridisch advies te geven en om inlichtingen te verstrekken over juridische zaken. Daarbij is het loket niet bevoegd om de belangen van de ingesloten vreemdelingen te behartigen door zelf actieve rechtsbijstand te verlenen. Dat is het werk van de advocatuur. Het Juridisch Loket kan de betrokken advocaat wel informe-

¹⁸ www.iom.int/irrico

ren over feiten en omstandigheden die van belang zijn voor de zaak. Daarnaast geven medewerkers van het loket uitleg over de inhoud van documenten, helpen zij met het schrijven van een klachtbrief en geven zij toelichting op de huisregels.

Als ingesloten vreemdelingen contact willen hebben met het loket, dienen zij een verzoekbriefje in te vullen. Deze briefjes faxt de inrichting door naar het kantoor van het Juridisch Loket in Amersfoort. Doordat het aantal verzoekbriefjes gering is, vindt niet elke week een spreekuur plaats in de inrichting. De medewerkers van het loket betreuen het dat informatie over hun organisatie op papier met het logo van de inrichting staat, waardoor het voor vreemdelingen niet duidelijk is dat zij onafhankelijk zijn. In tegenstelling tot bijvoorbeeld medewerkers van de IOM, lopen de medewerkers van het Juridisch Loket niet op de afdelingen. Het feit dat de folder van het loket niet op alle afdelingen aanwezig is, draagt ook niet bij aan hun bekendheid. In deze folder staat met welke vragen vreemdelingen zich tot het Juridisch Loket kunnen wenden. Vreemdelingen kunnen via een 0900 nummer ook rechtstreeks bellen. De ingesloten vreemdelingen zijn over het algemeen niet bekend met (de taken van) het Juridisch Loket en zij maken er ook relatief weinig gebruik van. Sinds de oprichting van het Juridisch Loket binnen het detentiecentrum in oktober 2008 is er geen evaluatie geweest tussen de leiding van het Juridisch Loket en de directie in DC Zeist. Op landelijk niveau is er wel overleg tussen de medewerkers van het Juridisch Loket in de verschillende detentiecentra en is er een jaarlijkse scholingsdag.

Informatie over het beoogde land van terugkeer

Ingesloten vreemdelingen die mee willen werken aan hun verwijdering, hebben binnen de inrichting beperkte mogelijkheden om actuele informatie in te winnen over het land van herkomst. Zoals in paragraaf 2.3 is gemeld, zijn er wel abonnementen op buitenlandse kranten. Echter, ingesloten vreemdelingen hebben om veiligheidsredenen geen toegang tot internet (inc. e-mail), ook niet als dat onder toezicht gebeurt. De bibliothecaris heeft evenmin de mogelijkheid om zelf in de bibliotheekruimte via internet relevante informatie te raadplegen en desgewenst voor ingeslotenen uit te printen. Dit ervaart hij als een beperking. De directie heeft aangegeven dat er in het DC Zeist een landelijke pilot gaat starten waarbij vreemdelingen aan voorwaarden gebonden toegang krijgen tot internet.

Opheffing van de vreemdelingenbewaring

Voor vreemdelingen die niet kunnen worden verwijderd en waarvan de bewaring wordt opgeheven, is een pakket minimale voorzieningen getroffen. De landelijke werkwijze opheffingen voorziet erin dat de vreemdeling zonedig extra kleding krijgt, en zonedig voor twee weken medicatie.

Vorbereiding terugkeer

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Beleid en uitvoering met betrekking tot de voorbereiding van de terugkeer voldoen in overwegende mate. De inrichting faciliteert de verschillende ketenpartners in het terugkeerproces afdoende en werkt bij opheffing van de bewaring volgens de landelijk voorgeschreven werkwijze. Wel is het zaak de functie van de terugkeerfunctionaris nader te verduidelijken en diens werkwijze nader te omschrijven. Dat gebeurt inmiddels als onderdeel van de landelijke heroriëntatie op de vreemdelingenbewaring.

Verder vindt de Inspectie dat de vreemdelingen meer mogelijkheden zouden moeten hebben om zich op het beoogde land van terugkeer te oriënteren. Zie ook paragraaf 2.3.

Ook is de specifieke functie van het Juridisch Loket weinig bekend binnen de inrichting.

De borging van de samenwerking met externe ketenpartners, tenslotte, voldoet overwegend maar niet volledig. Op onderdelen is een systematische (her)evaluatie van die samenwerking nodig.

Aanbevelingen

- Overweeg een heldere, meertalige informatiebrochure voor de ingesloten vreemdelingen (en voor de executieve medewerkers) waarin de taken van de terugkeerfunctionaris, de DT&V en de IOM in onderlinge samenhang zijn beschreven.
- Bezie in samenwerking met het Juridisch Loket hoe dit loket zich binnen de inrichting beter bekend kan maken.
- Evalueer periodiek de samenwerking tussen de inrichting en de externe ketenpartners (DT&V, IOM en Juridisch Loket).
- Draag er zorg voor dat ingesloten vreemdelingen toegang kunnen krijgen tot relevante informatie over het land van herkomst; hetzij schriftelijk, hetzij digitaal.

7 Organisatieaspecten

De Inspectie heeft niet tot taak de bedrijfsvoering en het organisatorisch functioneren van justitiële inrichtingen door te lichten. Er zijn echter drie organisatieaspecten die een zodanig direct effect hebben op de primaire processen binnen de inrichting, dat de Ist die in haar onderzoek betreft. Het gaat om de vraag of de personeelsbezetting kwantitatief en kwalitatief op orde is (7.1), om de kwaliteit van de interne informatie-uitwisseling en het integriteitsbeleid binnen de inrichting (7.3).

7.1 Personeelsmanagement

criterium

De inrichting dient zorg te dragen voor de bezetting van vitale functies, het op peil houden van het opleidingsniveau, het bewaken van het ziekteverzuim en de mobiliteit.

Bevindingen

De bezetting van de detentieondersteunende functies is in het DC Zeist grotendeels op orde. Dit is mede een gevolg van de eerder genoemde werkwijze in alle detentiecentra voor vreemdelingen om een deel van de executieve functies onder te brengen bij een particulier beveiligingsbedrijf (G4S) en het andere deel bij de Dienst Personele Ondersteuning van DJI. Op deze wijze kan men flexibel inspelen op de behoefte aan (executieve) medewerkers.

Uitgangspunt binnen het DC Zeist is om met vaste teams toezichhouders te werken onder leiding van een vaste leidinggevende. Daardoor kent men elkaar -en de vreemdelingen op de afdeling- en dat geeft meer mogelijkheden tot het geven van inhoud aan het intensieve contact dat men dagelijks met elkaar heeft.

Voor nagenoeg alle functionarissen in het DC Zeist zijn functieprofielen beschikbaar. Voor de detentietoezichthouders is formeel het functieprofiel van bewaarder/complexbeveiligers van toepassing. De executieve medewerkers zijn van mening dat dit profiel niet (meer) voldoet aan hun werkelijke taak. De omschrijving en waardering van de functie zijn gebaseerd op een afstandelijke (toezichthoudende) relatie met de vreemdelingen terwijl men juist heel intensief contact ervaart en er door leidinggevend wordt verwacht dat men observeert en rapporteert (in het TULP-systeem).

De toezichhouders zijn in de basis functies geschoold maar geven in het gesprek met de Ist aan dat zij behoefte hebben aan ruimere scholingsmogelijkheden. Er is vooral grote behoefte aan training in sociale vaardigheden. Deze behoefte sluit aan bij de in paragraaf 4.2. gesignaleerde wenselijkheid om toezichhouders te trainen in het hanteren van conflicten en het

deëscaleren van spanningen met en tussen ingesloten vreemdelingen.

Het hoofd van de verblijfsafdeling stuurt de detentietoezichthouders operationeel aan. Hiërarchisch vallen de toezichthouders van G4S onder een unitmanager van deze organisatie. Verder zijn er op elke afdeling groepsleiders van G4S aanwezig die naast het afdelingshoofd van het detentiecentrum een coachende functie hebben. Ten behoeve van de detentietoezichthouders van de Dienst Personele Organisatie (DPO) zijn er binnen de inrichting functiebegeleiders/teamleiders aanwezig. Executieve medewerkers ervaren niet veel coaching van hun leidinggeevenden terwijl afdelingshoofden aangeven hier wel aandacht voor te hebben. De vraag is echter of duidelijk is van welke leidinggeevenden de medewerkers ondersteuning verwachten: het afdelingshoofd van de woonafdeling waar zij zijn ingezet, de functiebegeleiders van de Dienst Personele Ondersteuning en/of de managers van G4S? Om problemen die de gelede aansturing van het executieve personeel met zich brengt, te ondervangen, heeft de locatiedirecteur regelmatig overleg met de leidinggeevenden van G4S en DPO binnen de inrichting.

De hoofden van de verblijfsafdelingen hebben geen functioneringsgesprekken met de detentietoezichthouders aan wie zij operationeel leiding geven. Deze functioneringsgesprekken worden gevoerd door de leidinggeevenden van resp. G4S en de Dienst Personele Ondersteuning. De medewerkers van G4S geven aan dat die functioneringsgesprekken jaarlijks plaatsvinden. Bij de DPO-toezichthouders wordt deze frequentie niet altijd gehaald. Hoewel de leidinggeevenden van zowel G4S en DPO aangeven dat zij tevoren informatie inwinnen bij de hoofden van de verblijfsafdelingen, melden de detentietoezichthouders dat dat niet altijd het geval is. Dit roept bij hen de vraag op hoe gefundeerd de functioneringsgesprekken zijn. De leidinggeevenden van G4S en DPO waar de ISt mee heeft gesproken, geven aan dat zij het zouden toejuichen als de hoofden van de verblijfsafdelingen deel zouden nemen aan de functioneringsgesprekken.

Gegevens over het werkelijke aantal functioneringsgesprekken waren lastig te verkrijgen. Hetzelfde geldt voor het ziekteverzuim onder het executieve personeel. De oorzaak hiervan is dat drie verschillende organisaties verantwoordelijk zijn voor het registreren en monitoren van deze informatie: het detentiecentrum zelf, de DPO en G4S.

Om te garanderen dat het belang van de medewerkers ter harte wordt genomen bij de gang van zaken binnen de inrichting, is georganiseerd overleg met de leiding van de inrichting wenselijk. Ten tijde van het inspectiebezoek waren er slechts twee medewerkers actief als persoonsver-

tegenwoordiging. Ten tijde van het inspectiebezoek waren de verkiezingen voor een nieuwe (en weer volwaardige) personeelscommissie in voorbereiding.

Personeel

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Naast eigen medewerkers in dienst van het detentiecentrum zijn in het DC Zeist detentietoezichthouders en beveiligingsmedewerkers van resp. G4S en DPO werkzaam. Het operationeel verantwoordelijke afdelingshoofd is niet rechtstreeks en integraal verantwoordelijk voor de medewerkers op zijn afdeling, omdat het feitelijke gezag over de medewerkers berust bij de leidinggevenden van de Dienst Personele Ondersteuning en van G4S. Ook is het afdelingshoofd niet verantwoordelijk voor het houden van functioneringsgesprekken met executieve medewerkers. Dit compliceert! Vergelijkbare complicaties ervaart de directie, die immers evenmin integraal verantwoordelijk is voor (de kwaliteit van het functioneren van) het executieve personeel in de inrichting. Omdat de gezagsverhouding, met name voor de executieve medewerkers, niet altijd duidelijk is, voldoet op dit criterium het beleid in beperkte mate.

De uitvoering voldoet eveneens in beperkte mate, omdat er vanuit de leidinggevende functionarissen weliswaar sprake is van personeelsbegeleiding, maar niet voor alle medewerkers duidelijk is wie nu waar verantwoordelijk voor is en tevens omdat er nog onvoldoende mogelijkheden zijn voor verdere functiescholing en -ontwikkeling.¹⁹

Omdat de inrichting voor wat betreft de detentietoezichthouders zelf geen registratie bijhoudt van gegevens op het gebied van personeelsmanagement, zoals bijvoorbeeld verzuimgegevens en deelname aan de FitKit, voldoet de borging in beperkte mate. Daarbij speelt ook een rol dat er ten tijde van het inspectiebezoek geen overleg was tussen de directie en een volwaardige personeelsvertegenwoordiging.

Aanbevelingen

- Maak mogelijk dat de operationeel leidinggevenden van het detentiecentrum deelnemen aan functioneringsgesprekken met detentietoezichthouders en met beveiligingsmedewerkers.
- Monitor voor het personeelsmanagement relevante gegevens.

¹⁹ Het is de ISt bekend dat de Directie Bijzondere Voorzieningen (DJI) hierin de komende tijd zal gaan investeren. De plannen daartoe maken deel uit van de meermalen genoemde landelijke heroriëntatie op de vreemdelingbewaring.

7.2 Communicatie

criterium

De inrichting behoort zorg te dragen voor een optimale horizontale en verticale communicatie. Communicatie binnen teams en tussen verschillende disciplines is een vereiste om de uitvoering van de primaire processen goed op elkaar af te stemmen. Informatie over de ingesloten vreemdelingen wordt gedeeld. Tenslotte verwacht de ISt dat de communicatie (-structuur) regelmatig wordt geëvalueerd en zonodig bijgesteld.

Bevindingen

De communicatiestructuur binnen het DC Zeist is vastgelegd. Deze is in januari 2010 vastgesteld en is daarmee van recente datum. Aanleiding tot de nieuwe structuur was een wisseling en portefeuilleverandering binnen het directieteam en de behoefte om binnen het detentiecentrum meer procesmatig in plaats van incidentgericht te gaan sturen.

De leidinggevenden en medewerkers waarmee de ISt heeft gesproken zijn over het algemeen tevreden over de communicatielijnen binnen de inrichting. Deze zijn doorgaans kort. De directie is toegankelijk en de uitwisseling van informatie tussen de verschillende dienstvakken verloopt naar behoren. Toezichthouders en beveiligingsmedewerkers hebben eenmaal per twee weken teamoverleg. In het dienstrooster is hiervoor ruimte gereserveerd. Op de ene afdeling gaat het overleg steevast door; op andere valt het wegens gebrek aan voldoende deelnemers wel eens uit. Uitzonderingen daargelaten wordt ook verslag van opgemaakt van het teamoverleg. Op die manier worden de medewerkers die niet aanwezig kunnen zijn, geïnformeerd over wat is be- en afgesproken.

Behalve de ad hoc uitwisseling van informatie over individuele vreemdelingen, is er met uitzondering van de Extra Zorg Afdeling geen systematisch multidisciplinair overleg waar alle ingesloten vreemdelingen periodiek worden besproken. In paragraaf 3.1. is dat reeds besproken. Een aantal geïnterviewden gaf aan daar wel behoefte aan te hebben. Dat geldt met name voor de geestelijk verzorgers en de terugkeerfunctionarissen.

Communicatie

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

De communicatiestructuur is zeer recent geëvalueerd bijgesteld. Daarmee is aan een belangrijke borgingseis voldaan. Hoewel het communicatiebeleid en de feitelijke uitwisseling van informatie op orde zijn, mist de Inspectie een multidisciplinair casusoverleg waaraan zoveel mogelijk partijen die met individuele vreemdelingen te maken hebben deelnemen, inclusief de DT&V. In paragraaf 3.1 heeft de Ist daarover een aanbeveling opgenomen.

7.3 Integriteit

criterium

Van een detentiecentrum mag worden verwacht dat het over een actueel integriteitsbeleid beschikt en dat het personeel de functie integer uitoefent. Integriteitsaspecten vormen een regelmatig terugkerend onderwerp van het werkoverleg. Verder is er een vertrouwenspersoon integriteit beschikbaar. Evaluaties van het integriteitsbeleid vinden in de inrichting waarneembaar plaats.

Bevindingen

Het detentiecentrum beschikt over een vastgelegd integriteitsbeleid in de vorm van een onlangs aan alle medewerkers verstrekte brochure. Deze code staat bekend als de "Tien geboden van Zeist". In 2008 en 2009 zijn er ook de nodige themabijeenkomsten geweest over integriteit van het personeel. Er zijn ook twee vertrouwenspersonen binnen de inrichting waarmee (mogelijk) grensoverschrijdend gedrag kan worden besproken.

In functioneringsgesprekken komt het onderwerp steevast aan de orde, evenals zonodig in teamoverleggen. Dat neemt niet weg dat executieve medewerkers aangeven niet altijd op de hoogte te worden gebracht van integriteitsincidenten. Dat leidt dan al snel tot speculaties. Anderen geven aan dat de directie vanuit een oogpunt van privacy terughoudend moet zijn met het verschaffen van concrete informatie. Overigens heeft de Ist vastgesteld dat de directie slagvaardig optreedt bij mogelijke integriteitsincidenten.

Integriteit

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Er is vastgelegd beleid in de vorm van een brochure, zodat de dimensie beleid voldoet. De uitvoering is eveneens op orde. Integriteit krijgt binnen het detentiecentrum voldoende aandacht. Dat neemt niet weg dat het van belang is om het integriteitsbeleid blijvend te monitoren en zonodig bij te stellen. Daarbij dient dan ook de vraag te worden beantwoord of de informatie aan de inrichtingsmedewerkers over integriteitsincidenten verbetering behoeft.

Aanbeveling

Evalueer het integriteitsbeleid periodiek.

7.4 Conclusie

Het gegeven dat het executieve personeel binnen het detentiecentrum verschillende aansturinglijnen heeft, maakt het personeelsmanagement gecompliceerd. Op zijn minst vindt de ISt dat leidinggevendende deel zouden moeten kunnen nemen aan functioneringsgesprekken met medewerkers waar zij operationeel verantwoordelijk voor zijn. Ook is het wenselijk dat de directie o.a. door middel van kengetallen beter wordt voorzien van personeelsgegevens (bv. ziekteverzuim, deelname en slagingspercentage FitKit, functioneringsgesprekken) die direct of indirect van invloed zijn op het primaire proces.

Integriteit, tenslotte, is een onderwerp dat binnen het detentiecentrum voldoende aandacht krijgt. De directie grijpt bij incidenten slagvaardig in.

8

Slotbeschouwing

De vreemdelingenbewaring in het DC Zeist wordt binnen de landelijk geldende uitgangspunten grotendeels naar behoren ten uitvoer gelegd. De medewerkers bejegenen de ingesloten vreemdelingen humaan en respectvol. Er is in dat opzicht geen wezenlijk verschil tussen toezichthoudende medewerkers van de DJI en van de particuliere beveiligingsorganisatie G4S. Discriminatie komt volgens de geïnterviewde vreemdelingen niet voor. Als zich toch incidenten voordoen, dan grijpt de directie direct in. Op enkele uitzonderingen na hebben de vreemdelingen binnen het detentiecentrum de rechten die hen wettelijk toekomen. Personeel en ingesloten vreemdelingen voelen zich veilig binnen het detentiecentrum en ook de externe beveiliging is op orde. Naar aanleiding van een onlangs afgenomen 'externe security audit' zijn in dit opzicht de nodige verbeterstappen gezet. Het detentiecentrum werkt goed samen met de Dienst Terugkeer en Vertrek en met de International Organisation for Migration die verantwoordelijk zijn voor de voorbereiding van de terugkeer van vreemdelingen naar het land van herkomst. Verschillende partijen waarmee de ISt heeft gesproken, bevestigen dat het detentiecentrum in de afgelopen jaren een meer stabiele organisatie is geworden waarin belangrijke primaire processen steeds beter geregeld zijn en er minder ad hoc hoeft te worden gehandeld.

De Inspectie heeft naar aanleiding van haar onderzoek een aantal punten gesignaleerd waarop verbetering wenselijk is. De belangrijkste daarvan zijn:

- Het relatief schrale activiteitenprogramma, waardoor de ingesloten vreemdelingen het grootste deel van de dag rondhangen in de gemeenschappelijke recreatieruimte en op de luchtplaats. De verveling onder de ingesloten vreemdelingen is groot en er is weinig afleiding. Dat leidt ook tot spanningen.
- Het inzetten van relatief minder geschoolde toezichthouders van externe organisaties (G4S en Dienst Personele Ondersteuning). De ISt vindt het vooral noodzakelijk om te investeren in aanvullende trainingen in sociale vaardigheden, agressiebeheersing en deëscalatie van conflicten. Mogelijk kan daardoor ook het in afzondering plaatsen wegens verbale of fysieke agressie afnemen. Eveneens kunnen die trainingen helpen om de wenselijke omslag te maken van een dominant op beveiliging gerichte cultuur, waarvan in het verleden in het DC Zeist sprake was en waar nog steeds sporen van aanwezig zijn, naar een bejegeningsgerichte cultuur.
- De verschillende aansturinglijnen van het executieve personeel dat afkomstig is van externe organisaties. Het operationeel verantwoordelijke afdelingshoofd is niet rechtstreeks en integraal verantwoordelijk voor de medewerkers op zijn afdeling omdat het feitelijk gezag over de

medewerkers berust bij de leidinggevenden van de DPO of van G4S. Dit geeft in de praktijk complicaties.

- De privacy van de ingesloten vreemdelingen. Die is in een aantal gevallen onvoldoende gewaarborgd. Zo staat het in een open envelop aanleveren van uitgaande post op gespannen voet met de Penitentiaire beginselenwet. Dat de geestelijk verzorgers en de verpleegkundigen vreemdelingen op cel moeten spreken, is eveneens bezwaarlijk. Tenslotte vindt de ISt dat uitzonderingen gemaakt moeten kunnen worden op het strikte veiligheidsbeleid bij ziekenhuisbezoek van vreemdelingen. Niet in alle gevallen is daarbij het dragen van een broekstok en van koppelboeien noodzakelijk. Dat geldt ook voor de fysieke aanwezigheid van justitiepersoneel bij medisch onderzoek in het ziekenhuis.

Er vindt thans een landelijke inhoudelijke heroriëntatie plaats op de tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring. Een aantal van de bovengenoemde verbeterpunten zal in dat kader worden aangepakt, zoals het beperkte activiteitenprogramma, de nu nog gefragmenteerde inkomstenprocedure, de gewenste bijscholing van personeel en de minder duidelijke functieafbakening van de terugkeerfunctionaris.

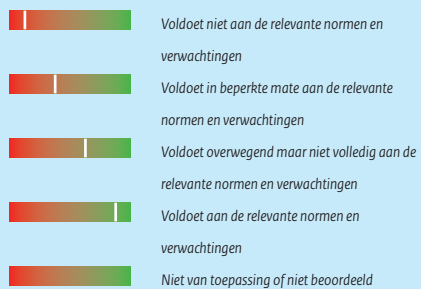
De directie van het detentiecentrum Zeist spant zich actief in om de vreemdelingenbewaring een menselijker gezicht te geven. De daarvoor binnen de inrichting benodigde cultuuromslag heeft zich voor een deel al voltrokken, maar vergt ook de komende tijd nog de nodige inspanning. Zoals de locatiedirecteur het formuleerde: “Het is werk in uitvoering”.

Bijlage 1

Oordeel

Legenda oordeel

	Beleid	Uitvoering	Borging
Rechtspositie ingesloten vreemdelingen			
<i>Insluiting</i>			
<i>Introductie</i>			
<i>Activiteiten</i>			
<i>Accommodatie</i>			
<i>Voeding</i>			
<i>Contact</i>			
<i>Toegang zorg</i>			
<i>Discipline</i>			
<i>Beklag</i>			
Omgang met ingesloten vreemdelingen			
<i>Screening</i>			
<i>Bejegening</i>			
<i>Rapportage</i>			
Interne veiligheid			
<i>Calamiteiten</i>			
<i>Agressiebeheersing</i>			
<i>Drugsonthouding</i>			
Voorkomen onttrekking			
Voorbereiden terugkeer			
Organisatieaspecten			
<i>Personeel</i>			
<i>Communicatie</i>			
<i>Integriteit</i>			

Bijlage 2

Aanbevelingen

De ISt beveelt het DC Zeist het volgende aan:

1. Actualiseer de lokale bevolkingsadministratieve procedures in het verlengde van het nieuwe format dat daarvoor landelijk wordt ontwikkeld.
2. Actualiseer de huisregels jaarlijks op basis van het beschikbaar komende landelijke format.
3. Zorg dat de huisregels en de verkorte versie van de huisregels actueel zijn en vul deze aan met verwijzingen naar de medische dienst en de commissie van toezicht.
4. Evalueer het activiteitenprogramma en kijk naar mogelijkheden om ingesloten vreemdelingen een nuttiger dagbesteding te geven.
5. Zorg voor betere sportfaciliteiten, verstrek sportkleding en bewaak dat ingesloten vreemdelingen daadwerkelijk tweemaal drie kwartier per week netto kunnen sporten.
6. Breidt de collectie van de bibliotheek uit.
7. Introduceer meer kookfaciliteiten om overdag voeding te bereiden.
8. Kijk naar mogelijkheden om toegang tot frisse lucht te bewerkstelligen voor de gemeenschappelijke ruimtes en eventueel ook de cellen in gebouw 4.
9. Bezie mogelijkheden om de producten in de winkel tegen een aantrekkelijker prijs te leveren.
10. Maak informatie beschikbaar voor bezoekers (bezoektijden, routebeschrijving, huisregels)
11. Schaf het verplichte gebruik van hesjes door ingesloten vreemdelingen tijdens het bezoek af.
12. Zoek praktische oplossingen om de privacy van ingesloten vreemdelingen te waarborgen tijdens bezoek van verpleegkundigen en van de geestelijke verzorgers.
14. Vergroot de betrokkenheid van de geestelijke verzorging bij casusoverleg over vreemdelingen.
15. Neem in de verkorte versie van de huisregels op de mogelijkheid om bij de commissie van toezicht in beklag te gaan.
16. Monitor de doorlooptijden van de verschillende processtappen in de beklagprocedure en bezie in dat verband verdere mogelijkheden om die procedure te versnellen.
17. Werk de landelijk te beschrijven inkomstenprocedures uit in een inrichtingsbrede beschrijving van het screeningsproces binnen het DC Zeist (incl. een procedure en de criteria voor de plaatsing op een meerpersoonscel) en overweeg daarbij de wenselijkheid van een inkomstenafdeling.
18. Overweeg de instelling van een beraad waar nieuw binnengekomen vreemdelingen tijdens een multidisciplinair overleg besproken worden.

19. Formuleer een visie op de bejegening van ingesloten vreemdelingen met specifieke handelingsrichtlijnen hoe de algemene visie in de praktijk toepassing moet vinden.
20. Stel een vorm van georganiseerd overleg in tussen de ingesloten vreemdelingen en de directie.
21. Richt een rapportage- en documentatieproces in verbonden met een multidisciplinair vreemdelingenberaad dat periodiek de toestand van een ingesloten vreemdeling bespreekt.
22. Stel zeker dat medewerkers kunnen deelnemen aan de sport en de weerbaarheidstraining en neem bij alle detentietoezichthouders en beveiligingsmedewerkers jaarlijks de FitKit af.
23. Investeer in aanvullende trainingen van detentietoezichthouders in agressiebeheersing en deëscalatie van conflicten.
24. Ontwikkel nader beleid om in individuele gevallen bij ingesloten vreemdelingen een urinecontrole af te kunnen nemen.
26. Overweeg een heldere, meertalige informatiebrochure voor de ingesloten vreemdelingen (en voor de executieve medewerkers) waarin de taken van de terugkeerfunctionaris, de DT&V en de IOM in onderlinge samenhang zijn beschreven.
27. Bezie in samenwerking met het Juridisch Loket hoe dit loket zich binnen de inrichting beter bekend kan maken.
28. Evalueer periodiek de samenwerking tussen de inrichting en de externe ketenpartners (DT&V, IOM en Juridisch Loket).
29. Draag er zorg voor dat ingesloten vreemdelingen toegang kunnen krijgen tot relevante informatie over het land van herkomst; hetzij schriftelijk, hetzij digitaal.
30. Maak mogelijk dat de operationeel leidinggevend van het detentiecentrum deelnemen aan functioneringsgesprekken met detentietoezichthouders en met beveiligingsmedewerkers.
31. Monitor voor het personeelsmanagement relevante gegevens.
32. Evalueer het integriteitsbeleid periodiek.

De ISt beveelt DJI het volgende aan:

33. Draag er zorg voor dat de biometrische apparatuur in de inrichting correct functioneert.
34. Nuanceer het veiligheidsprotocol bij ziekenhuistransport van ingesloten vreemdelingen en bied de locatiedirecteur de mogelijkheid om in voorkomende gevallen na afweging van de veiligheidsrisico's van dit protocol af te wijken.

Bijlage 3

Afkortingen

BAD	Binnenkomst Afdeling Delinquenten
BCV	Bureau Coördinatie Vreemdelingenzaken, DJI
BHV	Bedrijfs hulpverlening
BVA	Bevolkingsadministratie
CPT	European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment
cvt	commissie van toezicht
DBV	Directie Bijzondere Voorzieningen, DJI
DC	Detentiecentrum
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
DT&V	Dienst Terugkeer en Vertrek
DV&O	Dienst Vervoer en Ondersteuning
EPR	European Prison Rules
ESA	Externe Security Audit
EZA	Extra Zorg Afdeling
G4S	Group 4 Securicor
IBT	Intern Bijstands Team
IGZ	Inspectie voor de Gezondheidszorg
IOM	International Organisation for Migration
ISt	Inspectie voor de Sanctietoepassing
KMar	Koninklijke Marechaussee
Pbw	Penitentiaire beginselenwet
PMO	Psycho Medisch Overleg
PPO	Praktisch Penitentiair Optreden
PZI	Personen zoekinstallatie
RI&E	Risico-inventarisatie en –evaluatie
RSJ	Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming
SMR	Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (Verenigde Naties)
TKF	Terugkeerfunctionaris
TULP	Informatiesysteem ‘Ten UitvoerLegging Penitentiaire beschikkingen’
VMZ	Verantwoorde Medische Zorg
Vw	Vreemdelingenwet

Bijlage 4

Bronnen

Calamiteitenplan
Communicatiestructuur
Dagprogramma gebouw 4 en gebouw 52
Huisregels DBV 2008
Huisregels gebouw 52 EZA
Huisregels, Verkorte versie
IGZ rapportage Medische Dienst
Jaarplan 2009
Jaarplan 2010
Jaarverslag 2008
Jaarverslag cvt 2008
Leidraad voor straf- en maatregelenbeleid
Plattegrond complex DC Zeist
RI&E's , Brandveiligheids- en BHV-scans en plannen van aanpak
Security audit en plan van aanpak
Vreemdelingsurvey 2007
Winkellijst

Kengetallen

Capaciteitsoverzicht 2009
Functioneringsgesprekken in 2009
Overzicht afzonderingen 2009: frequentie en duur
Overzicht celinspecties gebouw 4 en gebouw 52
Overzicht Fitkit DPO en G4S
Ziekteverzuim 2008 en beloop 2009 DPO en G4S

Bijlage 5

Inspectieprogramma

Dinsdag 26 januari 2010

- 09.30 - 10.00 uur Aankomst, kennismaking MT
- 10.00 - 11.00 uur Interview directie
- 11.00 - 13.00 uur Schouw inrichting

- 14.00 - 15.30 uur Interview mannelijke vreemdelingen
- 14.00 - 15.15 uur Interview activiteitenbegeleiders (parallel)
- 15.30 - 17.00 uur Interview vrouwelijke vreemdelingen
- 15.30 - 16.15 uur Interview BVA en onderzoek dossiers (parallel)
- 16.15 - 17.00 uur Interview hoofd facilitaire zaken

Woensdag 27 januari 2010

- 09.30 - 11.00 uur Interview terugkeerfunctionarissen
- 09.30 - 11.00 uur Interview Juridisch Loket (parallel)
- 11.00 - 12.30 uur Interview executieve medewerkers
- 11.00 - 11.45 uur Interview IOM (parallel)
- 11.45 - 12.30 uur Interview medewerkers DT&V (parallel)
- 13.15 - 14.45 uur Interview afdelingshoofden/teamleiders DBV
- 14.45 - 16.00 uur Interview hoofd beveiliging, HV-coördinator, preventiemedewerker en IBF-functionaris

Dinsdag 2 februari 2010

- 09.30 - 10.30 uur Interview functiebegeleiders DPO en unitmanagers G4S
- 10.30 - 12.00 uur Vrije rondgang afdelingen / interview individuele vreemdeling
- 13.00 - 15.00 uur Vrije rondgang afdelingen / interview individuele vreemdeling
- 15.00 - 16.00 uur Interview geestelijke verzorgers

Donderdag 4 februari 2010

- 09.30 - 11.00 uur Interview zorgstafmedewerkers
- 11.00 - 12.15 uur Interview vertegenwoordiging commissie van toezicht
- 14.00 - 15.30 uur Terugkoppeling directie

Bijlage 6

Geografische ligging

Missie ISt

“De ISt ziet toe op de sanctietoepassing met het oog op zichtbare verbetering van de effectiviteit en kwaliteit van de sanctietoepassing.

De ISt adviseert de minister van Justitie ten behoeve van borging van behoorlijke sanctietoepassing.

De ISt is hierbij onafhankelijk in haar oordeel, transparant in haar werkwijze en professioneel in haar kennis, vaardigheid en houding.”

Dit rapport is een uitgave van:
Inspectie voor de Sanctietoepassing
Kalvermarkt 53 | 2511 CB Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
www.inspectiesanctietoepassing.nl

© Rijksoverheid | April 2010 | Publicatie-nr. J-2664